

İDARİ YARGILAMA USULÜNDE DAVADAN FERAGAT VE DAVAYI KABUL

Dr. Melikşah YASİN*

GİRİŞ

Yargılama usulü, yargılama faaliyetinin yürütülmesini düzenleyen kurallar bütünüdür. Her yargı düzeni kendine ait usul kuralları geliştirdiği gibi, idari yargının da kendine özgü nitelikleri¹ nedeni ile diğer yargılama usullerinden² farklı usul kuralları belirlenmiştir. Ancak, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunumuz (İYUK), bazı usul işlemlerinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunun'daki kuralların uygulanmasını öngörmüştür. İYUK 31 nci maddesine göre; *"Bu kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakim in davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat ve mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemlerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak davanın ihbarı ve bilirkişi seçimi Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından re'sen yapılır."*

Benzer düzenlemeye 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununda da yer verilmiş, hakim in davaya bakmaktan memnuiyetini gerektiren haller, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, bağlı-

---

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı.
meliksahy@hotmail.com

1 İdari yargının özellikleri konusunda bkz. ONAR Sıddık Sami; İdare Hukukunun Umumi Esasları, 3. Bası, 1966, c. 3, s. 1939 vd., YAYLA Yıldızhan; İdari Yargılamanın Özelliği, Atatürk'ün 100. Doğum Gününü Kutlama Sempozyumu, Ankara 15-16 Mayıs 1981, Ankara 1981, s. 129 vd., ÇIRAKMAN Erol; "Hukuk Yargılama Usulünün İdari Yargıda Uygulanması", İdari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu, Danıştay Yay., Ankara 1982, s. 102 vd., YAŞAR Nuri; İdari Yargı, İdari Yargı ve Yargısal Emir, Filiz Kitabevi, İstanbul 2002.

2 İdari yargılama usulünün, diğer yargılama usulleri ile mukayesesi için bkz. COŞKUN Sabri-KARYAĞDI Müjgan; İdari Yargılama Usulü, Seçkin Yay., Ankara 2001, s. 30 vd.

liği, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım ve duruşmanın inzi-batına ilişkin Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerinin uygulanma-cağı belirtilmiştir.

İdari yargılama usulünde, özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıklar-ın çözümüne ilişkin usul kurallarının uygulanması idare hukuku doktrininde eleştirilmektedir. Bu çerçevede ise, Hukuk Muhakemeleri Usulünün idari yargının özellikleri dikkate alınmadan uygulanmasının doğurduğu sorunlara dikkat çekilmektedir³.

Bu çalışmada, İYUK'nun 31 nci maddesinin yollaması ile idari yargıla-ma alanında da uygulanan, yargılamayı sona erdiren taraf işlemleri olan fe-ragat ve kabul incelenecek, bu usul işlemlerinin idari yargıda uygulanmasına ilişkin sorunlar üzerinde durulacaktır.

I. DAVADAN FERAGAT

A. Tanım

Feragat, kelime olarak vazgeçme anlamına gelir⁴. HUMK md. 91'de fe-ragat "*iki taraftan birinin netice-i talebinden vazgeçmesi*" olarak tanımlan-mıştır. Davadan feragat eden davacı, bununla dava dilekçesinin talep sonucu (netice-i talep) bölümünde istemiş olduğu haktan, vazgeçmektedir. Netice-i talep, açılan davada davacının talep ettiği şeydir. Dolayısıyla, her ne kadar kanunun lafzında "*iki taraftan birinin netice-i talebinden vazgeçmesi*" şek-linde bir ifade kullanılmış ise de, feragat ancak davacı tarafından yapılabilir. Ancak, davalı, karşılık dava açmış ise, bu davada feragat yoluna başvurabi-lir⁵.

Feragat kavramı yerine "davadan vazgeçme" kavramının kullanıldığı da görülmektedir. Hukuk Yargılama Usulünde, davadan vazgeçme, davanın

³ GÜNDAY Metin; "Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin İdari Yargıda Uygulanma Alanı", İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yar-gılama Usulü Sempozyumuna Sunulan Tebliğ, 11-12 Mayıs 2001 Ankara, ERKUT Celal; "İdari Yargının Yeniden Yapılandırılmasında Yargılama Hukuku Kurallarının Etkinleş-tirilmesi Sorunu", İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yar-gılama Usulü Sempozyumuna Sunulan Tebliğ, 11-12 Mayıs 2001 Ankara, s. 7 vd., ODYAKMAZ Zehra; "İdari Yargı İle İlgili Öneriler", İdari Yargının Yeniden Yapıland-ırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü Sempozyumuna Sunulan Tebliğ, 11-12 Mayıs 2001, Ankara, s. 3.

⁴ ŞENER Esat; Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yay., Ankara 2001, s. 220.

⁵ BİLGE Necip; Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Ankara 1967, s. 309,

geri alınması anlamında kullanılmaktadır (HUMK md. 185/1). Davanın geri alınması ise davadan feragatten farklıdır⁶. Ancak, idari yargılama usulünde davanın geri alınması usulü bulunmadığından bu konu üzerinde durulmayacaktır. Zira idari yargıda dava dilekçesinin usulüne uygun olarak verilmesi ile davanın açıldığı kabul edilir ve re'sen araştırma ilkesi gereğince mahkeme davayı devam ettirir.

Bilindiği üzere, dava açma, davacı veya davalı olarak iddia ve savunmada bulunma ile adil yargılanma, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenmiş temel bir haktır. Hiç kimse bir hakkını kullanmaya zorlanamayacağından, dava açma hakkını kullanmış bir kişinin bu hakkından vazgeçebileceği, diğer bir ifadeyle davasından feragat edebileceği kabul edilmektedir⁷. Nitekim HUMK md. 91'e göre, kanunda açıkça belirtilmedikçe kimse dava açmaya veya bir hakkını talep etmeye zorlanamaz. Ancak, özellikle idarenin hukuka uygunluğunu sağlama amacı güden idari yargıda dava hakkından feragatin ne ölçüde mümkün olacağına belirlenmesi gerekir. Kaldı ki özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıkların giderilmesi amacıyla açılan bazı davalardan da feragat edilemeyeceği kabul edilmektedir⁸. Diğer bir ifadeyle, dava hakkından vazgeçme hakkının sınırsız bir hak olmadığı söylenebilir. Bu konu üzerinde aşağıda ayrıntılı olarak durulacaktır.

B. Davadan Feragatin Koşulları

1. Açılmış Bir Dava Olmalıdır

Davadan feragat edebilmek için usulüne uygun olarak açılmış bir davanın bulunması gerekir. Bu nedenle davanın açıldığı zaman önem kazanmaktadır. İYUK'un 6. maddesine göre, Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına veya 4. maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihten itibaren açılmış sayılır. Dolayısıyla dava dilekçesinin kanunda belirtilen yerlere verilmesine rağmen harç ve posta ücretleri yatırılmamış ise dava

6 Davadan vazgeçmede (davanın geri alınmasında), feragatten farklı olarak, dava konusu haktan vazgeçilmemekte sadece davasını geri alabilmekte, dolayısıyla davasını sonraki bir tarihte yeniden açabilmektedir. Ayrıca, feragatte geri almadan farklı olarak davalının rızası gerekmemektedir. KURU; s. 3547, ALANGOYA Yavuz; Medeni Usul Hukuku Esasları, 2. Baskı 2001, s. 418.

7 KÜRÜ Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü, c. 3, 6. Bası., Demir Yay. s. 3545.

8 Örneğin, medeni yargılama hukukunda hakimlere karşı açılan tazminat davalarından, şlyuun giderilmesi davasından feragat edilemez., KURU; s. 3650-3651.

açılmış sayılamaz ve bu durumdaki bir davacının davadan feragat beyanı da geçerli değildir.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) ise verdiği bir kararında harç ve posta ücretini yatırmayan davacının davasından feragat ettiğini kabul etmiştir⁹. Dava konusu olayda, davacı, kendisine maluliyet aylığı bağlanmaması işleminin iptali ile uğradığı maddi ve manevi zararın tazmini isteğiyle dava açmış, AYİM tarafından harç ve posta pulu talep edilmiştir. Davacının adli yardım talebi ise reddedilmiştir. Adli yardımdan yararlanamayan davacı fakir ve yardıma muhtaç olduğu gerekçesiyle tazminat isteminden feragat ettiğini, sadece işlemin iptalini talep ederek, tazminat davası açmaktan vazgeçmiş, iptal davası için gerekli olan harç ve posta pulunu göndermiştir. Davanın açılmış sayılabilmesi için harç ve posta ücreti yatırılması zorunlu olduğundan bu koşulları yerine getirmemiş olan davacının davasının hiç açılmamış sayılmasına karar verilmesi gerekirken davacının davasından feragat etmesi nedeniyle reddine karar vermek isabetli olmamıştır. Zira, davanın feragat nedeniyle reddi durumunda davacı artık iptal davasının sonucuna göre tam yargı davası açamayacaktır. Açılmamış bir davadan feragat mümkün olmadığından davacının, bu aşamadaki feragat beyanı da hukuken geçerli bir beyan değildir.

2. Davadan Feragatin Zamanı

Davadan feragatin kesin hükümden önce yapılabileceği kabul edilmektedir. Mahkeme kararı kesinleştikten sonra artık davadan feragat mümkün değildir¹⁰. Bu durumda, kural olarak davanın usulüne uygun olarak açılmasından, davanın kesin hükümlerle sonuçlanmasına kadar davanın her aşamasında davadan feragat edilebilir.

İdari yargıda kesin hüküm, yasalarda belirlenen usullere uygun olarak verilen bir yargı kararının yasa yollarından geçerek veya bunlara ilişkin başvuru süreleri sona ererek kesinleştikten sonra değişmez bir nitelik kazanmasıdır¹¹. Dolayısıyla, kural olarak ilk derece mahkemesi karar verdikten sonra itiraz ve temyiz aşamalarında da davadan feragatin mümkün olduğu söylenebilir. Ancak, ilk derece mahkemesi karar verdikten sonra davadan fera-

⁹ Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 39. maddesinde de İYUK 6. maddesinde olduğu gibi dava dilekçesinin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere kaydedileceği ve davanın bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılacağı ifade edilmiştir. AYİM, Drl. Krl. T. 11.10.2001, E. 2001/80, K. 2001/104, AYİMKD, S. 17, C. 1, s. 337-342.

¹⁰ ANSAY Sabri Şakir; Hukuk Yargılama Usulleri, 5. Baskı, Ankara 1954, s. 178, KURU; s. 3562, 3579.

¹¹ ÇAĞLAYAN Ramazan; İdari Yargıda Kanun Yolları, Seçkin Yay., Ankara 2002, s. 25.

gat edilip edilemeyeceği hususunda doktrinde ve yargı kararlarında tam bir mutabakattan söz edemeyiz.

Öncelikle hemen şunu ifade edelim ki, temyiz talebinden feragat ile temyiz aşamasında asıl davadan feragat farklı durumlardır. Temyiz talebinden, temyiz incelemesi neticelenmeden feragat edilebileceği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Danıştay'ın içtihadı da bu yöndedir¹².

Bir görüşe göre, feragat, uyuşmazlığın esastan karara bağlanmasına kadar yapılabilir, esas karar verildikten sonra feragat olanaksızdır¹³. Diğer bir görüşe göre ise, yürütmenin durdurulması kararı alındıktan sonra feragat mümkün olmamalıdır¹⁴. Ayrıca, temyiz aşamasında yapılan feragatin ilk derece mahkemesince verilen kararı etkilemeyeceği, zira ilk derece mahkemesince verilen kararların idari yargıda icrası lazım gelen kararlar olduğu, bunların ikinci derece yargı yerinde bozuluncaya kadar hüküm ifade edeceği savunulmaktadır¹⁵.

Danıştay'ın bu konudaki içtihatları arasında da tam bir uyum olduğu söylenemez. Danıştay kimi kararlarında, idari yargıda kanun yolları aşamasında davadan feragatin mümkün olmadığına karar vermiştir. Yüksek mahkeme bu kararlarında, "... davacının feragat etme hakkı dava açma hakkının da doğal bir sonucu ise de, idarenin yargısal denetiminin gerçekleştirildiği idari yargıda davanın karara bağlanmasından sonraki aşamada temyiz ve kararın düzeltilmesi isteminin incelenmesi sırasında davacıya davasından feragat etme hakkının tanınması yapılmış olan yargısal denetimin geçersiz sayılması sonucunu doğuracaktır. Bunun da, idarenin faaliyetlerinde hukuka uygunluğunun sağlanması amacıyla dolayısıyla kamu yararıyla bağdaşmayacağı açıktır." görüşünü benimsemiştir¹⁶. Yüksek mahkeme verdiği bazı kararlarında ise kanun yolları aşamasında da davadan feragatin mümkün

¹² "Davacının ... İdare Mahkemesinin 19.06.1995 günlü sayılı kararının temyizen incelenerek bozulması isteminden 26.9.1995 tarihinde kayda geçen dilekçesiyle vazgeçtiği anlaşıldığından konusu kalmayan temyiz istemi hakkında karar verilmesine yer olmadığına ... oybirliği ile karar verildi". D. 10. D, E. 1995/5944, K. 1995/4602, karar için bkz. BAL-KARABULUT-ŞAHİN; İdari Yargı Usulü İle İlgili Danıştay 10. Dairesinin Seçilmiş Kararları, Seçkin Yay., Ankara 2003, s. 780.

¹³ COŞKUN-KARYAĞDI; s. 350.

¹⁴ ODYAKMAZ; s. 3.

¹⁵ GÖZÜBÜYÜK A. Şeref-DİNÇER Güven; İdari Yargılama Usulü, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2001, s. 762.

¹⁶ D. 10. D., T. 30.10.1996, E. 1995/5846, K. 1996/6434, DD., S. 93, s. 527-529, D. 10. D., T. 17.12.1992, E. 1991/834, K. 1992/4459, Karar için bkz., KARAVELİOĞLU Celal; İdari Yargılama Usulü Kanunu, c. 2, 5. Baskı, 2001, s. 1373-1375.

olduğunu kabul etmiş, temyiz aşamasında davadan feragat edilmesi halinde, ilk derece mahkemesi kararını bozarak feragat durumunun dikkate alınarak yeni bir karar verilmek üzere dosyayı ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir¹⁷. Her iki yöndeki kararlar da oyçokluğu ile verilmiştir.

Temyiz aşamasında davadan feragat edilemeyeceği yönündeki görüşün iki temel dayanağı vardır. Birincisi; temyiz aşamasındaki feragatin idari yargının amacı ile bağdaşmamasıdır. İdarenin yargısal denetiminin amacı, idarenin hukuka uygunluğunu sağlamak olduğuna göre, idari bir işlem veya eylem nedeniyle açılan bir davada mahkemece idare aleyhine karar verilmesinden sonra, temyiz aşamasında bu davadan feragat edilmesi, hukuka aykırı işlem veya eylemin hukuk düzleminde varlığını devam ettirmesine yolaçabilir. İkincisi, anayasal bir hak olan hak arama özgürlüğünün doğal bir sonucu olarak hiçkimse dava açmaya veya açmamaya zorlanamayacağına göre, kişinin açtığı davada talep ettiği neticeden vazgeçmemesi de beklenmez. Bu nedenle, davacının talep ettiği iptal kararını alıncaya kadar davadan feragat etmesinin yasal olduğu, talep ettiği sonucuna ulaştıktan sonra ise feragatin mümkün olmadığı, zira iptal kararı verildikten sonra, kanun yollarına başvurarak bu kararın bozulması yolundaki netice-i talep hakkının davalı idareye geçtiğinden, davacı yönünden olmayan bir haktan feragat etmek de mümkün olmamalıdır¹⁸.

İYUK'nun 31. maddesinin atıfta bulunduğu HUMK'nun 91. maddesi ve devamı maddelerinde kanun yolları aşamasında davadan feragati engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Nitekim hukuk muhakemeleri usulünde gerek doktrin gerekse uygulamada bu konuda herhangi bir duraksama bulunmamaktadır. İdari yargının amacı ve özelliği dikkate alınarak temyiz aşamasında davadan feragat edilemeyeceği yönündeki görüşlerin yasal bir dayanağı olmadığı ileri sürülebilir. Zira, İYUK'nun 31. maddesi herhangi bir sınırlama getirilmeden HUMK'nun feragatle ilgili hükümlerinin uygulanacağını belirtmiştir. Aynı maddede, davanın ihbarı ve bilirkişi seçimi için HUMK'ndan farklı bir usul belirlenmiştir. Dolayısıyla, yasakoyucu dileseydi, feragat için idari yargının özelliğini dikkate alarak düzenleme yapabilirdi. Mevcut yasal düzenlemeye göre idari yargıda itiraz ve temyiz aşamasında da davadan feragat önünde herhangi bir yasal engel bulunmadığı söylenebilir.

Ancak, İYUK'nun 52. maddesine göre, temyiz ve itiraz yoluna başvurulmuş olması, hakim, mahkeme ve Danıştay kararlarının yürütülmesini

¹⁷ DİDDGK, E. 1995/765, K. 1995/742, DD., S. 91, s. 126 vd., aynı yönde D. 10. D. E. 2001/4518, K. 2002/1154, Karar için bkz. BAL-KARABULUT-ŞAHİN; s. 773.

¹⁸ DİDDGK, E. 1998/249, K. 1998/278, DD. S. 98, s. 71 ve devamındaki karşı oy yazısındaki görüşler.

durdurmaz. Yine İYUK'nun 28. maddesine göre, Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın ilgiliye tebliğinden başlayarak 30 günü geçemez. Bu durumda, acaba ilk derece mahkemesi kararı uygulandıktan sonra itiraz ve temyiz aşamasında davadan feragat mümkün olabilir mi? Öncelikle şunu ifade edelim ki, bazı idari davalardan, dava açıldıktan sonra feragatin mümkün olamayacağı kanaatindeyim. Bu konu aşağıda incelenecektir¹⁹. Bunların dışında kalan davaları ise iptal ve tam yargı davası olmalarına göre ayrı ayrı değerlendirmek gerekir.

Açılan davada sadece yürütmenin durdurulması kararı verilmiş ve yürütmenin durdurulması kararı uygulanmış olabilir. Bu gibi durumlarda davadan feragat edilebileceği savunulabilir. Zira henüz mahkemenin nihai kararı ortaya çıkmamıştır. Ayrıca, davada yürütmenin durdurulması kararı verilmiş olması davacı hakkında kazanılmış bir hak doğurmayacağından ve mahkemenin davayı reddetmesi halinde dava konusu işlem yeniden yürütülür hale geleceğinden²⁰, davada yürütmenin durdurulması kararı verilmesinin davadan feragati engelleyen bir husus olmadığı söylenebilir.

Açılan bir iptal davası esastan karara bağlanmış ve bu karar uygulanmış ise artık bu davalardan itiraz ve temyiz aşamasında feragat edilemeyeceği söylenebilir. Eğer karar henüz uygulanmamış ise, davacı davasından feragat edebilir. Böyle bir çözümün, idarenin işleyişi ve idari istikrar açısından daha sağlıklı bir çözüm olacağı söylenebilir. Ancak, şunu da unutmamak gerekir ki, idare kararı uygulamış olsa dahi, feragat üzerine uygulama işlemini kaldırabilir. Uygulanmış bir yargı kararı bulunmasına rağmen, davacının itiraz veya temyiz aşamasında davasından feragat etmesi nedeni ile, idarenin hukuka aykırılığı yargı kararıyla tespit edilmiş bir işlemi uygulamaya devam etmesi, teorik olarak mümkün gözükmeyle beraber, özellikle yargı kararlarının etkinliği ve hukuka bağlı idare anlayışı açısından ciddi tereddütler doğuracağı da açıktır.

Tam yargı davalarında ise, davanın her aşamasında davadan feragat edilebileceği kanaatindeyim. Zira bu davalar tamamen ilgilinin haklarına ilişkindir ve hiç kimse bir hakkını kullanmaya zorlanamayacağından lehine sonuçlanmış olsa dahi bir tam yargı davasından kanun yolları aşmasında da feragat mümkün olmalıdır.

¹⁹ Bkz. aşağıda I-F.

²⁰ ÇAĞLAYAN Ramazan; İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, 2. Baskı, Seçkin Yay, Ankara 2001, s. 217.

İtiraz ve temyiz aşamasında, Bölge İdare Mahkemesi veya Danıştay'ın bozma veya kısmen onama kararı vermesi durumunda, davacı davadan feragat edebilecek midir? Burada, itiraz ve temyiz sonucunda verilen bozma kararına ile ilk derece mahkemesi uyarı ise, yeni bir yargılama başlayacağından, bu aşamada davacının davadan feragat edebileceği savunulabilir.

Karar düzeltme²¹ ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulması aşamasında ortada bir kesin hüküm bulunması nedeniyle davadan feragat edilmesi mümkün değildir. Danıştay, karar düzeltme aşamasında verilen davadan feragat ettiği yolundaki davacı dilekçesinin karar düzeltme isteminden feragat olarak nitelendirilmesi gerektiğine karar vermiştir²².

Ancak karar düzeltme talebini inceleyen mahkeme talebi haklı görür ve ilk derece mahkemesinin kararını bozarsa, dava konusu uyuşmazlık ilk derece mahkemesinde yeniden incelenmeye başlayacaktır. İşte uyuşmazlık ilk derece mahkemesinde görülmeye başlandıktan sonra davacı yine davadan vazgeçebilecektir. Yargılamanın yenilenmesi aşamasında ise, yargılamanın yenilenmesi talebi haklı görülerek olay hakkında yeniden inceleme yapmaya başlar ise, bu aşamada da davacı davadan feragat edebilecektir. Zira, gerek kararın düzeltilmesi gerekse yargılamanın yenilenmesi taleplerinin haklı görülerek davanın yeniden incelenmeye başlanması durumunda ortada artık bir kesin hükmün varlığından sözedilemeyecektir. Diğer bir ifadeyle uyuş-

21 GÖZÜBÜYÜK-TAN, karar düzeltme yolunu olağan bir kanun yolu olarak kabul etmektedir. Gerçi eserlerinde kararın düzeltilmesi talebi, yasada belirtilen nedenlerden dolayı "nihai olarak verilmiş bir yargı kararının yeniden gözden geçirilmesi ve muhtemel sakatlıkların önlenmesi" olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, kararın düzeltilmesi olağan bir yargı yolu olarak da kabul edilse ortada nihai bir kararı olduğu açıktır. GÖZÜBÜYÜK A. Şeref-TAN Turgut; İdare Hukuku, c. 2, Turhan Kitabevi, Ankara 1999, s. 1064. COŞKUN-KARYAĞDI ise, kararın düzeltilmesi talebinin olağanüstü bir yargı yolu olduğu kanaatinde. COŞKUN-KARYAĞDI; s. 559. İdari yargıda itiraz ve temyiz incelemesi üzerine verilen karar nihai bir karar olduğundan kararın düzeltilmesi talebinin olağanüstü bir yargı yolu olarak kabulü gerektiği kanaatindeyim.

22 "... 2577 sayılı yasanın 31. maddesi ile yollamada bulunulan HUMK'nun feragat ilişkili hükümlerinin ancak idari yargılama usulü ile bağdaştırıldığı ölçüde uygulanması mümkün olup, söz konusu yasal düzenlemenin idari yargıda kanun yollarında da davadan feragat etme olanağı tanıdığından sözedilemeyeceğinden karar düzeltme aşamasında verilen davadan feragat ettiği yolundaki davacı dilekçesinin karar düzeltme isteminden feragat olarak nitelendirilmesi ve kabulü gerekmektedir. Bu durumda davacının karar düzeltme isteminden vazgeçmesi nedeni ile bu davadan kararın düzeltilmesi isteminin incelenmesi olanağı bulunmamaktadır. D. 10. D, T. 12. 2. 1998, E. 1996/3841, K. 1998/625, BAL-KARABULUT-ŞAHİN; s. 778-779. Ancak hukuk muhakemeleri usulünde kararın düzeltilmesi aşamasında da davadan feragat edilebileceği kabul edilmektedir. Ancak, karar kesinleştikten sonra yargılamanın iadesi aşamasında davadan feragat edilemez. KURU; 3578, 3579.

mazlık konusu olay yeniden inceleme konusu edilmektedir. Dolayısıyla davacı bu aşamada davasından feragat edebilecektir.

Askeri İdari Yargıda ise, AYİM Daireleri veya Daireler Kurulunun kararından sonra feragatin mümkün olmadığı kabul edilmektedir. Zira, AYİM Kanunu'nun 63. maddesine göre, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kararları kesin olup kesin hükmün tüm sonuçlarını doğurduğundan, AYİM daireleri veya Daireler Kurulu kararları verildikten sonra davadan feragatin mümkün olmadığı kabul edilmektedir²³.

3. Davadan Feragat Beyanı Yetkili Kişi Tarafından Yapılmalıdır

a. Vekilin Davadan Feragati

Feragat beyanı bizzat davacı tarafında yapılabileceği gibi, davadan feragat yetkisi verilmiş vekil tarafından da davadan feragat edilebilir. Açıkça feragat yetkisi tanınmamış vekilin davadan feragati mümkün değildir. Vekaletnamede feragat yetkisi verilmemiş olan vekilin feragat beyanı dikkate alınmaz²⁴. Davacı, davanın asıl sahibi olduğundan, feragat yetkisine sahip vekili olsa dahi, bizzat davasından feragat edebilir²⁵. Ancak, feragat yetkisine sahip vekil, davadan feragat ettikten sonra davacının bu feragati geri alması mümkün değildir. AYİM bir kararında, vekil tarafından yapılan feragatin geçersiz sayılması yönündeki davacı talebini şu gerekçe ile reddetmiştir: "... salt vekil- müvekkil arasındaki iç ilişkiden kaynaklanan bir nedenle, bu

23 "Dairemizin 1997/560 Esasında kayıtlı dava dosyasının incelenmesinden; davacının 24 Eylül 1996 tarihinde yabancı uyruklu kadınla izinsiz evlenmesi nedeni ile müstafi sayılmamasına ilişkin işlemin iptali nedeni ile dava açtığı AYİM 2. dairesinin 14. 01. 1998 gün ve 1997/560 esas 1997/144 karar sayılı ilamı ile işlemin iptaline karar verildiği, davacının ise, mahkememizin kararından sonra, kararından sonra vermiş olduğu 13 Mart 1998 tarihinde kayda geçen aynı tarihli dilekçe ile davasından feragat ettiğini bildirmiştir. Feragat kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını doğuran bir irade beyanıdır. Bu itibarla hüküm kesinleşinceye kadar davadan feragat edilmesi mümkündür. 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 63. maddesi uyarınca, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Daireleri ve Daireler Kurulu kararları kesin olup, kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını hasıl eder. Bu kararlar aleyhine, ancak bu kanunda yazılı kanun yollarına başvurulabilir. Bu durumda, hakkında 14 Ocak 1998 tarihinde karar verilen davacının, feragat talebi bu tarihten daha sonra gerçekleştiğinden ve dairemizce verilen kararlar kesin olduğundan yapılan feragatin hukuken geçerliliği bulunmamaktadır. AYİM, 2. D., T. 1.4.1998, E. 1997/560, K. 1998/144, AYİMKD, S. 13, s. 122-123

24 "Öte yandan davalı idare, vekili aracılığıyla 4.10.2001 tarihinde kayda geçen dilekçeyle temyiz isteminden feragat ettiğini belirtmekteyse de, vekaletnamede, vekile feragat yetkisi tanınmadığından bu yöndeki istem dikkate alınmamıştır." D. 11. D., E. 2002/1971, K. 2002/3761, DKD, S. 1, s. 440.

25 KURU; s. 3552.

beyanın geçersiz sayılması istenmiştir. Oysa, vekaletnamesinde feragat özel yetkisi bulunan vekilin müvekkilinden talimat almadan davadan feragat etmesi hali dahi tamamen geçerli olup; mahkeme, vekaletnamesinde feragat özel yetkisi bulunan vekilden feragat için müvekkili davacıdan talimat alıp almadığını soramaz. Yani vekilin feragat için müvekkilinden talimat alıp almadığını yada hangi hal ve koşulda bu beyanda bulunup bulunamayacağına ilişkin iç ilişkinin feragatin geçerliliğine bir etkisi yoktur. Şu halde, davacı vekilinin 9. 1. 1997 tarihli geçerli feragat dilekçesi dururken 5. 2. 1997 tarihli bu feragatten dönülmesi yolundaki ikinci dilekçesine itibar etmeye hukuken imkan bulunmamaktadır²⁶. Davacı ile vekil arasındaki iç ilişki yapılan feragatin geçerliliğini etkilemez²⁷.

b. Yasal Temsilcinin Davadan Feragati

Davacının velisi sulh mahkemesinden izin almadan davadan feragat edebilirken vasinin davadan feragat edebilmesi için sulh mahkemesinden izin alması gerekir²⁸.

c. Müdahilin Feragat Yetkisi

Müdahilin davadan feragat yetkisi var mıdır? Bilindiği üzere müdahil, davacı veya davalı yanında kendi isteği ile davada yer alan kişiye denir. İYUK 31. maddesine göre davaya müdahale konusunda da HUMK'nun ilgili hükümleri uygulanacaktır. Hukuk Muhakemeleri Usulünde davaya iki türlü müdahale kabul edilmektedir. Fer'i ve asli müdahale. Fer'i müdahale, görülmekte olan bir davaya katılmasında yararı olan üçüncü kişinin taraflardan birinin yanında ve onun yardımcıları olarak davaya katılmasına imkan sağlayan müessese şeklinde tanımlanabilir. Fer'i müdahil, lehine katıldığı tarafça yetkili kılınmadıkça dava konusu üzerinde tasarrufta bulunamaz, dolayısıyla davadan feragat de edemez²⁹. Asli müdahale ise hukukumuzda ayrı bir kanun hükmü ile düzenlenmemiş ancak doktrin ve yargı kararlarıyla geliştiril-

²⁶ AYİM. Drl. Krl. t. 27.03.1997, E. 1997/42, K. 1997/15, AYİMKD, S. 12, s. 72-73.

²⁷ Vekaletnamesinde feragat özel yetkisi bulunan vekilin, müvekkilinden talimat almadan davadan feragat etmesi geçerli olmakla birlikte, vekil ile müvekkil arasındaki iç ilişkide, vekilin, müvekkilinden talimat almadan davadan feragat etmemesi gerektiği, davacı kendisinden açıkça talimat almadan davadan feragat eden vekili azleder ve vekil BK. 389. madde gereğince "müvekkilinden talimat alsaydı ne şekilde hareket edecek idi ise o davranışta bulunduğunu ispat edemezse, davacının vekilini azletmekte hakkı sayılacağı kabul edilmektedir. KURU; s. 3552.

²⁸ KURU; s. 3554, BİLGE, s. 310.

²⁹ KURU Baki – ARSLAN Ramazan-YILMAZ Ejder; Medeni Usul Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yay., Ankara 1994, s. 478-480.

miştir. Asli müdahale, “iki kişi arasında belli bir şey veya hak üzerinde dava devam ederken, üçüncü bir kişi bu dava konusu olan şey veya hak üzerinde (kısmen veya tamamen) bir hak sahibi olduğunu iddia ederek (aynı mahkemede) bir dava açması” olarak tanımlanmaktadır³⁰. Asli müdahalede, ilk dava ile asli müdahale davası birbirinden bağımsız olduğu kabul edilmekte, dolayısıyla, ilk davanın davacısı davasından feragat etse dahi, mahkemenin asli müdahale davasını inceleyip karara bağlaması gerektiği kabul edilmektedir³¹.

İdari yargılama hukukunda ise, hakkı ya da borcu başkasının açtığı tam yargı davasının sonucuna bağlı olan ya da iptal davasına konu olan kararın aynen kalmasında veya iptalinde menfaati bulunan kimse, durumuna göre, ya davacı ya da davalı yanında yer alabilir³². İdari yargılama usulü açısından müdahilin açılmış bulunan davadaki hak ve yetkilerinin hukuk muhakemeleri usulündeki hükümler çerçevesinde belirlenmesi idari yargının amacı ile bağdaşmaz. Doktrinde, müdahilin davadaki durumu ile ilgili farklı görüşleri sürülmektedir. ONAR, müdahilin müstakil ve üçüncü bir taraf olmadığını kabul etmekle birlikte, müdahil olarak katıldığı tarafın sahip olduğu haklara da sahip olması gerektiği ve bundan dolayı davayı tevsî etmemek, yeni iddia ve savunmalar öne sürememekle beraber, o tarafın faydalanacağı hakları ve bu arada temyiz, kararın düzeltilmesi gibi hükümlere karşı müracaat yollarına başvurabileceğini kabul etmektedir³³. ERKUT, müdahil sıfatının HUMK bakış açısıyla ele alınıp, müdahilin ancak davaya yanında katılmış olduğu tarafın iradesi ile bağdaştığı ölçüde müdahale hakkı bulunduğu ve hatta temyiz itiraz gibi haklardan tek başına yararlanma hakkından mahrum bırakılmasının idari yargının genelliği ve özgünlüğü ile bağdaşmadığını ifade etmektedir³⁴. Danıştay’ın bu konudaki içtihatlarında da tam bir uyumun olduğunu ifade etmek mümkün değildir. Yüksek Mahkeme, kimi içti-

---

30 KURU-ARSLAN-YILMAZ, s. 481.

31 KURU-ARSLAN-YILMAZ; s. 484.

32 GÖZÜBÜYÜK-TAN; s. 853.

33 ONAR; c. 3., s. 1960.

34 ERKUT Celal-SOYBAY Selçuk; Anayasa ve İdari Yargılama Hukukuna İlişkin Kanunlar, 5. Bası, Beta Yay., İstanbul 2001, s. 352.

hatlarında müdahilin temyiz talebinde bulunabileceğini kabul ederken³⁵ kimi kararlarında ise bunun mümkün olmadığına hükmetmektedir³⁶.

İdari yargıda, tam yargı davaları açısından, müdahilin durumunun hukuk muhakemeleri usulündeki "fer'i müdahaleye" ilişkin hükümlere tabi olması kabul edilebilir. Diğer bir ifade ile, açılmış olan tam yargı davasına müdahil olarak katılan üçüncü kişi, davacıya yardımcı konumundadır ve dava konusu üzerinde tasarrufta bulunamaz. Ancak, iptal davaları için aynı çözümü kabul etmek, idari yargının amacı ile bağdaşmayacaktır. Bir idari işlemin iptali için açılan davaya müdahil olarak katılabilmek için, o işlemin iptalinde veya aynen kalmasında menfaatinin bulunması gerekir. Öyle ise, bu kişi aslında aynı işlem için tek başına da davada taraf olabilecek hukuki statüdedir. Zira, işlemin iptali veya aynen kalmasında menfaati olmayan kişi açılmış bulunan iptal davasına müdahale de edemeyecektir. Dolayısıyla, iptal davaları açısından müdahaleyi, hukuk muhakemeleri usulündeki asli müdahale olarak kabul etmenin doğru olacağı söylenebilir. Bir örnekle açılmak gerekir ise, üniversite öğrenci disiplin yönetmeliğinin iptali istemiyle öğrencilerden biri tarafından açılan davaya, birkaç öğrencinin müdahil olarak katılması durumunda, ilk davayı açan öğrencinin davadan feragat etmesi ya da dava sonucunu temyiz etmemesi halinde diğer öğrencilerin menfaatlerinin olumsuz etkileneyeceği açıktır. Bu nedenle, özellikle iptal davaları açısından, davaya müdahale eden üçüncü kişinin, ilk davayı açan davacının yanında sadece bir yardımcı olarak kabulü mümkün olmamalıdır. Ancak, ilk davayı açan davacı kendi davasından feragat edebilir veya asli müdahale davasını açanlar bu davadan feragat edebilirler. Sonuç olarak, kanaatimce, tam yargı davalarında, müdahil davaya ancak davacı yanında ve ona yardımcı olacak şekilde katılabilir dolayısıyla davadan feragat etmesi de mümkün olmayacaktır. Davacının davadan feragat etmesi halinde de dava sona erecektir. İptal davaları açısından ise, davaya müdahil olarak katılan üçüncü kişinin, işlemin iptali veya aynen kalmasında menfaati olması gerektiğinden, davacı davadan feragat etse dahi, davayı sürdürebilmelidir.

d. İdare Adına Davadan Feragat Yetkisi

İdari yargıda, davacının idare olması durumunda, idare adına feragat yetkisini kim kullanacaktır? Davacı idare adına feragat yetkisinin ki-

³⁵ Müdahilin tek başına temyiz isteminde bulunabileceğine ilişkin olarak D. 8. D. E. 1992/2953, K. 1993/3867, nakleden ERKUT; s. 9.

³⁶ "Müdahilin tek başına temyiz isteminde bulunması halinde temyiz isteminin incelenmesizin reddine Danıştayca karar verilmesi gerektiği hakkında, D. 6. D. E. 1996/278, 1997/371, DD. S. 94, s. 404.

min/hangi makamın kullanacağına ilişkin genel bir düzenleme 4353 Sayılı Maliye Vekaleti Baş Hukuk Müşavirliğinin ve Muhakemat Umum Müdürlüğünün Vazifelerine, Devlet Davalarının Takibi Usullerine Dair Kanundur. Söz konusu kanununun 27 maddesine göre, (taşınmazın aynına ilişkin davalar hariç 40 milyar) liraya kadar (40 milyar lira dahil) bir Devlet alacağı veya bu kıymetteki bir hak veya menfaat dava ve icra yoluyla takip edilmekte iken takibata devam etmekte veya takibin Devlet aleyhine neticelenmesi halinde yüksek dereceli mahkeme veya mercie müracaatta maddi veya hukuki sebeplerle bir fayda umulmazsa avukatın mucip sebepleri gösteren mütalaası üzerine muhakemat müdürünün ve olmayan yerlerde defterdarlığın teklifi üzerine takipten vazgeçme emri vermeye ve dava ve icra kayıtlarını sildirmeye valiler yetkilidir. Hazine avukatı bulunmayan yerlerde davadan vazgeçmeye ait teklifler alakalı daire amirlerince yapılır. Valinin tasvip etmediği dava ve icra takiplerinden vazgeçmeye Maliye Bakanlığı yetkilidir. İlçelerde miktar veya kıymeti (taşınmazın aynına ilişkin davalar hariç 20 milyar) liraya kadar (20 milyar dahil) olan işlerde bu yetkiler Hazine avukatının mütalaası ve mal müdürünün teklifi üzerine kaymakamlar tarafından kullanılır. Kaymakamların kabul etmedikleri teklifte malmüdürü ısrar ederse valinin vereceği karar kesindir. Bakanlığın emriyle açılan dava ve icra takiplerinden vazgeçilmesi ise Bakanlığın iznine bağlıdır

Aynı kanununun 28. maddesine göre, 700 milyar liraya kadar (700 milyar lira dahil) bir hakkın veya menfaatin terkinin tazammun eden ve maddi veya hukuki sebeplerle takip edilmesinde veya yüksek dereceli mahkeme ve mercilerde tetkik olunmasını istemekte fayda umulmayan dava ve icra takiplerinden Muhakemat Umum Müdürünün teklifi üzerine vazgeçmeğe Maliye Bakanı salahiyetlidir.

29 maddede ise, Danıştay kararıyla vazgeçme düzenlenmiştir. Buna göre, miktar ve değeri 700 milyar lirayı geçen dava ve icra takiplerinden ve aleyhte neticelenenlerin yüksek dereceli mercilerce tetkikini istemekten vazgeçilmesi, Danıştay'ın uygun görüşü üzerine Maliye Bakanlığınca kararneme alınmasına bağlıdır³⁷.

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu da, idarenin vergi davalarında davadan feragat etmesini belli koşullara bağlamıştır. Vergi Usul Kanununun 377. maddesine göre, vergi daireleri Maliye Bakanlığının, il özel idareleri ve belediyeler ise, valinin izni ile itiraz ve temyiz yoluna başvurmadan vazgeçebilirler.

³⁷ Kanundaki parasal sınırlar her yıl hazırlanan bütçe kanunlarında gösterilmektedir. Yukarıda aktarılan parasal sınırlar 5027 sayılı 2004 Mali Yılı Bütçe Kanunu 5/h maddesinde belirtilen (İ) işaretli cetvelde belirtilen sınırlardır. (RG. T. 28.12.2003)

Diğer kamu tüzel kişileri için kimlerin davadan feragat edeceği konusunda genel bir düzenleme yoktur. Belediyelerde, Belediye Kanununun 100/C maddesine istinaden belediye başkanının belediye meclisinin vereceği özel yetki ile davadan feragat edebileceği kabul edilmektedir. Yargıtay kararları da bu yöndedir³⁸.

Köy halkını doğrudan ilgilendiren bir davadan köy muhtarının feragat edebilmesi için köy derneğinin ve ihtiyar heyetinin olumlu görüşünün alınması gerekmektedir³⁹.

Kamu tüzel kişileri tarafından açılan davalardan feragat usulünü her tüzel kişinin kendi mevzuatı çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Kanaatimce, tüzel kişilerin karar organlarının vereceği yetki çerçevesinde tüzel kişiliği temsile yetkili makamın davadan feragatine ilişkin genel bir düzenleme yapılabilir.

4 Feragat Beyanı Şekil Kurallarına Uygun Olarak Yapılmalıdır

a. Feragat Beyanı Yazılı veya Sözlü Yapılabilir

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 93. maddesine göre, feragat beyanı dilekçe ile veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılır. İdari yargılamada asılan dosya üzerinde inceleme olduğundan, feragat beyanının davaya bakmakta olan idari yargı yerine verilecek bir dilekçe ile yapılması gerekir. Ancak duruşmalı işlerde, duruşma sırasında sözlü olarak yapılan feragat beyanı da mahkeme tutanaklarına geçirilerek beyanda bulunan tarafından imzalanır. Feragat beyanının keşif esnasında yapılması da geçerlidir.

b. Feragat Beyanı Açık Olmalıdır

Davacının feragat beyanı bu konuda hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde açık olmalıdır. Dolayısıyla, mahkeme, davacının beyanının feragat anlamına geldiğine kanaat getirmediği bu yönde karar veremez. Nitekim Yargıtay, "*davayı takip etmiyorum*", "*her türlü hakkı saklı kalmak kaydıyla bu davadan feragat ediyorum*" şeklindeki ifadelerin feragat anlamını içermediğine karar vermiştir⁴⁰. Mahkemenin, davacının davranışlarını veya beyanlarını yorumlayarak davadan feragat ettiği sonucuna varması mümkün değildir. Danıştay da, içtihadında "feragat beyanının açık ve anlaşılır olması" gerektiğini vurgulamaktadır. Söz konusu kararda, Yüksek Mahkeme, pozitif hukukumuzda göre, davadan feragat beyanının açık ve anlaşılır bir şekilde

³⁸ Kararlar için bkz. KURU, s. 3560.

³⁹ D. 8. D. E. 2002/4506, K. 2003/2130, DKD, S. 2, s. 285.

⁴⁰ Bu konudaki Yargıtay kararları için bkz. KURU; s. 3548, 3549.

yapılması gerektiğinden, davalı idarenin davacının temyize konu kararın verildiği tarihten sonra kendi isteği üzerine ... . Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı emrindeki şube müdürlüğü görevine atanarak 26. 5. 1997 tarihinde kuruluşla ilişkisini fiilen ve hukuken kestiğinden bahisle adıgeçenin böylece bakılan davadan zımnen feragat ettiği yolundaki iddiasının yerinde görülmediğine karar vermiştir⁴¹.

c. Zımnı Feragat Geçerli Değildir

Yukarıda nakledilen Danıştay kararından da anlaşılacağı üzere, davadan zımnen feragat da mümkün değildir. Davacının davadan feragat ettiği izlenimi verecek davranışlarına bakılarak davacının davasından vazgeçtiğine hükmedilemez. Danıştay bir başka kararında, davacının feragat isteğinde bulunup bulunmadığı tam olarak anlaşılabilmesi halinde ara karar ile davacıdan davasından vazgeçip geçmediğini, vazgeçecekse bunu mahkemeye hitaben yazacağı bir dilekçe ile yapması gerektiğini sorup gelecek cevaba göre karar verilmesi gerektiğine karar vermiştir⁴².

Davacının mahkeme ara kararlarını yerine getirmemesi veya usuli bazı işlemleri yapmaması halinde davasından feragat ettiği varsayılabilir mi? Danıştay, mahkemenin verdiği ara kararı yerine getirmeyen davacının davasından feragat etmiş sayılmasına karar vermiştir. Söz konusu kararda şu görüşlere yer verilmiştir: *“Bu hükümler muvacehesinde, davalıya ilan edilmiş tebligata ait masrafları deruhte edip etmeyeceği ve işbu kararın tebliğinden itibaren 30 günlük süre zarfında gerekli masrafları deruhte etmeyeceğini bildirdiği veya herhangi bir beyanda bulunmadığı takdirde Tebligat Kanununun 5. ve Tebligat Nizamnamesinin 6. maddeleri hükmü gereğince davasından feragat etmiş sayılacağı hususu dairemizin 19. 11. 1980 gün ve 1980/3734 sayılı ara kararı ile davacı İstanbul Valiliğine 20. 01. 1981 gününde tebliğ edilmiş bulunmaktadır. Dosyanın incelenmesinden, davacıya tebliğ edilen ara kararı gereğince 30 gün içerisinde yerine getirilmediği ve herhangi bir cevap verilmediği anlaşıldığından yukarıda açıklanan kanun ve nizamname hükümleri uyarınca davacı idarenin davacı idarenin davasından*

⁴¹ D. 5. D., E. 1997/2879, K. 1998/2170, DD. S. 99, s. 241.

⁴² “... mahkemeye hitaben yazılmamakla beraber sözkonusu dilekçe ile davacı borcunu ödeyeceğini, ve ihtilafın sona erdirilmesini istemekle davayı devam ettirme niyetinin olmadığını belirtmiş olduğuna göre, bu yazı üzerine mahkemenin bir ara kararı ile davacıdan davasından vazgeçip geçmediğini, vazgeçilecekse buna mahkemeye hitaben yazılacak bir dilekçe ile yapması gerektiğini sorup gelecek cevaba göre bir karar vermesi gerekirken bu hususu hiç araştırmadan karar vermesi yerinde değildir.” D. 3. D., E. 1984/654, K. 1984/3068, Karar için bkz. ASLAN Zehreddin –BERK Kahraman; İdare Hukuku ve İdari Yargıya İlişkin Temel Kanunlar, 2. Basım, Alfa Yay., İstanbul 2003, s. 308.

feragat etmiş sayılmasına, ortadan kalkmış bulunan dava konusu hakkında karar verilmesine yer olmadığına 23. 9. 1981 tarihinde oybirliği ile karar verilmiştir⁴³. Danıştay'ın 1981 yılında verdiği bu kararın 2547 sayılı İYUK hükümleri ve feragat müessesesi ile uyuşmadığı açıktır. Zira, İYUK md. 6'ya göre, bu gibi durumlarda mahkeme ancak "*davanın açılmamış sayılmasına*" karar verecektir. Feragat kesin hüküm etkisine sahip ve dava konusu uyuşmazlığı sona erdiren bir beyan olduğuna göre, ara kararın yerine getirilmemesi nedeni ile davadan feragat edildiğinin kabul edilmesinin mümkün olmadığı kanaatindeyim.

d. Feragat Beyanı Davaya Bakan Mahkemeye Yapılır

Yukarıda da ifade edildiği üzere, feragat beyanının davaya bakmakta olan mahkemeye yapılması gerekir. Ancak, başka bir mahkeme veya posta aracılığıyla gönderilecek feragat beyanının da geçerli olduğu kabul edilmektedir⁴⁴.

Davalı idareye veya dava dışı idari makamlara verilecek davadan feragat edildiğine ilişkin dilekçelerin geçerli olmadığı kabul edilmektedir⁴⁵. Danıştay içtihadı da bu yöndedir. Yüksek Mahkeme 21.1.2004 tarihli kararında, davadan feragatin, ancak mahkemeye hitaben yazılmış ve feragat isteği açıkça bildirilmiş bir dilekçeyle mümkün olabileceğini ifade ederek, davacının davalı idareye hitaben yazdığı dilekçenin feragat beyanı olarak kabul edilemeyeceğine hükmetmiştir⁴⁶. Ancak, hukuk muhakemeleri usulünde, davacının davalıya yazdığı mektupla, noter belgesi, davalıya hitaben yazdığı dilekçe veya tanıklar önünde davadan feragat ettiğini beyan etmesi, "mahkeme dışı feragat" olarak kabul edilmektedir. Mahkeme dışı feragat ile dava kendi-

43 D. 9. D., E. 1980/3734, K. 1981/4242, DD., S. 46-47, s. 340, 341.

44 Kuru, başka bir mahkeme aracılığıyla gönderilecek feragat dilekçesinin altındaki imzanın davacıya ait olduğunun, dilekçenin verildiği mahkeme hakimi tarafından dilekçeye şerh verilmesi gerektiğini, posta ile gönderilecek feragat dilekçelerinde ise, imzanın dilekçe sahibine ait olduğuna ilişkin noter şerhinin bulunması gerektiğini, bu şerhin bulunmaması halinde ise, bu feragat dilekçesi altındaki imzanın kendisine ait olup olmadığı hakkında davacının isticvab etmesi gerektiğini ifade etmektedir. KURU; c. s. 3611, COŞKUN-KARYAĞDI; s. 351.

45 COŞKUN-KARYAĞDI; s. 351.

46 Dava konusu olayda, atama işleminin iptali için dava açan davacı, daha sonra idareye verdiği dilekçe ile atandığı görevde kalmak istediğini ifade etmiştir. Davalı idare bu dilekçe ile davacının davasından feragat ettiği savunmasında ulunmuş ancak bu savunma Danıştay tarafından kabul edilmemiştir. D. 5. D., E. 2000/6874, K. 2004/104, DKD., S. 4, s. 154.

liğinden son bulmaz, davalı bu durumu mahkemede ispat etmelidir⁴⁷. Dolayısıyla davalı idareye yönelik yazılan dilekçe ile davadan feragat edilmesi mahkeme dışı feragat olarak kabul edilebilir.

Feragat beyanının yetkisiz veya görevsiz mahkemeye yapılması halinde bu feragat beyanı geçerli olacak mıdır? Yargıtay, yetkisiz mahkemeye yapılan feragatin geçersiz olduğuna karar vermiştir. Yüksek Mahkeme sözkonusu kararında şu görüşlere yer vermiştir: "... Diğer yandan feragat ve kabul kat'ı bir hükmün hukuki neticelerini hasıl eder. (HUMK. 95) Bu işlemin yetkisiz mahkeme önünde yapılmış olması, o işlemi geçersiz hale getirmez. Ancak, davanın feragat ile sonuçlandığı, bu sebeple reddi yönündeki karar bir tespit kararıdır. Feragatin usul hükümlerine uygun olarak yapıldığını, bununla davanın son bulduğunu tespit eder. Bu sebeple temyizi kabildir. Karar, taraflar yararına ya da zararına sonuç doğuracak nitelikte olduğundan yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde yetkili mahkeme itirazı zorunludur. Bu sebeplerle davalı süresinde yetki itirazında bulunmuş, davacı ise, davasından vazgeçmiştir. Yetki itirazı iptidai itirazlardan olup, herşeyden önce bu hususun hadise şeklinde incelenmesi lazım gelir. (HUMK. 190-225) Yetki uyuşmazlığı çözülmedikçe, feragat sebebiyle hüküm tesis edilemez. Feragat sebebiyle dava ancak yetkili mahkemece karara bağlanabilir⁴⁸."

KURU, Yargıtay'ın bu kararlarını eleştirerek, görevsiz ve yetkisiz mahkemeye karşı yapılan feragat beyanının geçerli olduğunu, zira feragat ile uyuşmazlık sona erdiğinden, davadan feragat üzerine görevsiz mahkemenin davanın esası hakkında yargılama yapması ve karar vermesi sözkonusu olmadığını, bu nedenle de, mahkemenin davanın esası hakkında yargılama yapabilmesi için gerekli dava şartı olan görev (ve yetki) konusunun incelenmesine ve görevsizlik (veya yetkisizlik) kararı vermesine gerek olmadığını savunmaktadır⁴⁹.

İdari Yargılama Usulü Kanunu her ne kadar feragat müessesesi için HUMK'na atıfta bulunmuş ise de, idari yargı uygulamasında feragat idari yargının kendi özellikleri dikkate alınarak uygulanmaktadır. Dolayısıyla, idari yargının görev alanına giren bir uyuşmazlık adli yargı yerinde açılmış ve feragat beyanı da bu adli yargı makamına yapılmış ise, kanımca geçersiz olmalıdır. Zira, ifade edildiği üzere, feragat müessesinin idari ve adli yargıda uygulanması farklıdır. Aynı şekilde, içtihatları açısından sivil idari yargıdan

47 KURU; s. 3659.

48 Yargıtay 2. HD., T. 13.2.1992, E. 1992/506, k. 1992/1434, Karar için bkz. KURU; s. 3588.

49 KURU; s. 3586-3587.

kimi zaman ayrılabilen askeri idari yargıda açılmış bir davada da öncelikle görev sorununun halledilmesi gerekir. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi içtihadı ise aksi yöndedir. Yüksek mahkeme verdiği bir kararında, feragatin taraflar arasındaki uyuşmazlığı ortadan kaldıran ve kesin kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını doğuran bir irade beyanı olduğunu ve yargılama faaliyetini tek taraflı olarak sona erdirdiğini ifade ettikten sonra, Davalı tarafın görevsizlik iddiasını şu gerekçe ile kabul etmemiştir. *“Görevsizlik iddiası yargılama sürerken, 1602 sayılı yasanın 44. maddesi uyarınca ilk incelemede dikkate alınacak bir konudur. Anılan maddede davadan feragat belirtilmemekle beraber görevli bir mahkemenin öncelikle feragat iradesini dikkate alması tarafların hukuki menfaatlerine yargılama kavramına daha uygun görülmüştür. Davayı ikame eden davacı, dava dilekçesinin akabinde feragat dilekçesi vermiş ise artık dava dilekçesinin karşı tarafa tebliği duruşma günü verilmesi, duruşma ve keşif yapılması gibi usule ve esasa ilişkin yargılama faaliyetlerine olanak kalmaz. O nedenle davalı idarenin dava konusu uyuşmazlığı çözümlenmeye adli yargı yerinin görevli olduğuna ilişkin görev itirazı konusunda bir karar verilmesine yasal olanak bulunmamaktadır.”⁵⁰*

Ancak idari yargı düzeni içindeki görevsiz veya yetkisiz bir mahkemede açılmış bir davada, feragat beyanının bu mahkemelerce kabul edilerek davanın sonuçlandırılabilmesi kabul edilebilir.

Aşağıda inceleneceği üzere, feragat beyanı üzerine verilen karar temyiz edilebilir veya feragat beyanının hile, hata ile verildiği iddia edilebilir. Bu gibi durumlarda temyiz merciinin, ilk derece mahkemesi kararını bozarak uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmesi gerekebilecektir. Böyle bir olasılıkta ise, ilk derece mahkemesinin görevsizlik veya yetkisizlik kararı vermesi gerekecektir.

Davadan kısmen feragat edilmesi, bağlantılı davalarda davalardan birinden feragat edilmesi veya dava arkadaşlığı durumunda davacılarından birinin davasından feragat etmesi gibi hallerde ise, dava tamamen sonuçlanmadığından, öncelikle görev ve yetki sorununun halledilmesi ve bu tür davalarda

50 Sözkonusu kararın karşıoy yazısında ise, Görevin kamu intizamına ilişkin olması ve 1602 sayılı kanunun 44. maddesinde dosyanın öncelikle görev noktasından incelenmesi gerektiği belirtilerek, öncelikle davalı idarenin itirazı konusunda 2247 Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkındaki Kanunun 10 vd. Maddelerinde yazılı prosedürün işletilmesi, bunun sonucunda Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin görevli görülmesi halinde feragat konusunda bir karar verilmesi gerektiği, belirtilen prosedür işletilmeden ve dolayısı ile bu davaya bakma görevinin AYİM’ne ait olduğu saptanmadan feragat nedeni ile karar verilmesine ilişkin karara muhalif kalmıştır. AYİM 2. D., T. 30.9.1998, E. 1998/1968, K. 1998/600, AYİMKD, 13, s. 123-124-125.

feragate ilişkin kararın da yetkili ve görevli mahkemece verilmesi gerekecektir.

C. Bağlantılı Davalarda Feragat

Bağlantılı davalar İYUK. 38 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre, aynı maddi veya hukuki sebepten doğan ya da biri hakkında verilecek hüküm diğerini de etkileyecek nitelikte olan davalar bağlantılı davalardır. Aralarında bağlantı olduğuna karar verilen davalardan birinden feragat edilmesi diğer davaları etkilemez. Diğer davalara ilişkin yargılama aynen devam ederek neticelendirilir⁵¹.

D. Şartlı Feragat Mümkün Değildir

Davadan şartlı feragat mümkün değildir. Çünkü, feragat taraflar arasındaki uyuşmazlığı ve davayı sona erdiren bir taraf işlemidir. Mahkemenin şarta bağlı olarak hüküm vermesi mümkün olmadığından, şarta bağlı olarak yapılan feragat geçersizdir⁵². Diğer bir ifade ile, davadan belli koşullarla feragat edilmesi geçerli değildir. KURU, şarta bağlı olarak yapılan feragat beyanını “sulh teklifi” olarak kabul etmekte, davalının şarta bağlı feragati kabul etmemesi (şartı kabul etmemesi) halinde, mahkeme şarta bağlı olarak yapılan feragati hiç nazara almadan davaya devam edeceğini ifade etmektedir⁵³. Davalı şartı kabul ettiği takdirde dava sulh akdi ile sona erecektir⁵⁴.

İdareden dava konusu talebin karşılanacağı yolunda yazılı veya sözlü beyan alınması ve bu beyana istinaden davadan feragat edilmesi de, şartlı feragat olarak değerlendirilmelidir. Danıştay’ın içtihadı da bu yöndedir. Yüksek Mahkeme 14.12.1993 tarihli kararında, “*Davacı, 26.10.1993 günlü dilekçesinde sanayi ürünü ihraç istisnasından yararlanabilmesi için yeminli mali müşavir raporu ibraz ettiğini, ancak idare istinaden yararlanabilmesi için bu davadan vazgeçmesini istediğinden istisnadan yararlandırılması şartıyla davadan vazgeçtiğini bildirmiştir. Bir istisna hükmünden yararlanıp yararlanılmaması vergi kanunlarında belirtilen şartlara uyulup uyulmadığı hususunun tespitine bağlıdır. Kanuni şartlar tamamsa, istisnadan yararlanmanın bir davadan feragat şartına bağlanması düşünülemeyeceğinden sırf*

⁵¹ GÖZÜBÜYÜK-DİNÇER; s. 762.

⁵² “Feragat davayı ve dava konusu ihtilafı esastan sona erdirdiğinden ve şarta bağlı olarak yapılamayacağından, davacının davasından şarta bağlı olarak feragat ettiğine dair dilekçesi kabul edilmeyerek esasa geçildi”. D. 5. D, 17.1.1968, 2595/48, (Dan. Kar. 1967-1969 s. 75-76, nakleden KURU, s. 3583.

⁵³ KURU, s. 3585.

⁵⁴ ALANGOYA, s. 420.

bu hususun yerine getirilebilmesi için ve idarece istisnadan yararlandırılması şartıyla davadan feragat edildiğini bildiren dilekçe ile davaya son verildiğinin kabulü mümkün görülmediği” görüşüne yer vermiştir⁵⁵.

E. Kısmi Feragat

Davacı, davasından kısmen feragat edebilir. İdari yargı açısından tam yargı ve iptal davalarından kısmen feragat mümkün olabilir. Tam yargı davasında, dava konusu hakkın bir kısmından feragat edilebilir. Örneğin, maddi ve manevi zarar talebiyle açılan davada, maddi zarar talebinden veya maddi ya da manevi zarar miktarının belli bir kısmından vazgeçebilir⁵⁶.

Bilindiği üzere, İYUK md. 5/1'e göre, aralarında maddi veya hukuki yönden bağlılık yada sebep sonuç ilişkisi bulunan birden fazla işleme karşı bir dilekçe ile dava açılabilir. Böyle bir davada, bu işlemlerden biri veya bir kaçının iptali talebinden vazgeçilerek davanın buna ilişkin kısmından feragat edilebilir. Bu durumda, davaya, diğer işlem veya işlemler açısından devam edilir.

İYUK md. 5/2'ye göre ise, davacıların hak ve menfaatlerinde iştirak bulunması ve davaya yol açan maddi veya hukuki sebeplerin aynı olması halinde birden fazla kişi müşterek dilekçe ile dava açabilirler. Bu şekilde açılmış bir davada, birlikte dava açan kişilerden bir veya birkaçının davasından feragat etmesi halinde, dava diğer davacılar açısından aynen devam eder.

Düzenleyici işlemler ile bu işlemlere dayalı uygulama işlemleri aleyhine İYUK md. 7/4'e göre birlikte dava açılması halinde, davacı sadece düzenleyici işlemin iptali veya uygulama işleminin iptali talebinden feragat edebilir.

Tam yargı ve iptal davasının birlikte açılması halinde, bu davalardan birinden feragat edilebileceği gibi, her davanın belli bir kısmından da vazgeçebilir.

Kısmen feragat halinde, mahkeme davanın feragat edilen kısmına ilişkin herhangi bir karar vermez.

⁵⁵ D. 4. D. E. 1993/2676, K. 1993/5759, DD., S. 89, s. 206.

⁵⁶ (maddi ve manevi zararın tazmini talebi ile açılan davada) Davacının maddi zararlarının kendisine sağlanan yararlarla karşılanıp karşılanmadığının tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş, ancak bu safhada davacı vekillerinden Av... 19.11.2002 tarihli dilekçe ile davacıya vazife malulü aylığı bağlandığından maddi zararlarının karşılandığını maddi zararı kalmadığından maddi tazminat taleplerinden feragat ettiğini bildirmiştir. ... Feragat nedeniyle davacının maddi tazminat istemi konusunda bir karar verilmesine yer olmadığına, Davacının manevi tazminat talebinin kabulüne karar verildi. AYİM, 2. D., T. 27.11.2002, E. 2001/330, K. 2002/977, AYİMKD, C. 18, s. 141-143.

F. Her Davadan Feragat Mümkün Müdür?

İdari yargılama usulü açısından üzerinde durulması gereken bir husus da, idari yargıda açılmış her davadan feragatin mümkün olup olmadığıdır?

Doktrinde, davadan feragat müessesesinin ancak idari yargılama hukukuyla bağdaştığı ölçüde ve özellikle de idari yargıda iptal davalarının objektifliği ve kamuya yönelik sonuçları dikkate alınarak uygulanabileceği savunulmaktadır⁵⁷.

Gerçekten de, idari yargı, bir yönüyle adli yargı da olduğu gibi, bireylerle idare veya idari makamlar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözer. Ancak, idari yargının konusunu oluşturan idari eylem ve işlemler kimi zaman sadece bir kişinin hak ve menfaatlerini etkilemekten öte, toplumsal menfaatleri etkileyecek boyutta olabilir. Bu nedenle idari yargı, sadece uyuşmazlıkları çözmekle kalmaz, idarenin yargısal denetimini yaparak hukuk düzeninin korunmasını sağlar. İdari yargının bu özelliği, yargılama usullerindeki kurallara da yansımıştır. Kural olarak tarafların iradesine bağlı olarak yürütülen hukuk muhakemeleri usulünden farklı olarak, mahkemeyi etkili kılan, re'sen araştırma ilkesi ile yargıca maddi ve hukuki gerçeği araştırma yetkisi veren bir yargılama usulü benimsenmiştir. Dolayısıyla, idari yargılama usulünde, tarafların yargılama aşamasında sınırlanmış etkilerinden söz etmek mümkündür. Diğer bir ifade ile, davanın yönetilmesi, yürütülmesi ve sonuçlandırması adli yargıda olduğu gibi tarafların iradesine bırakılmamıştır.

Davayı sona erdiren bir taraf işlemi olan feragat müessesesi de ancak, idari yargının özellikleri ile bağdaştığı ölçüde uygulanabilmelidir. Bu konuda özellikle tam yargı ve iptal davaları arasında ikili bir ayırım yaparak konuyu inceleyeceğiz.

1. Tam Yargı Davaları Açısından

Tam yargı davaları, koşulları ve sonuçları itibari ile adli yargıdaki davalara çok benzer ve bu davalar ile idare tarafından ihlal edilen bir hakkın yerine getirilmesi veya uğranılan zararın giderilmesi talep edilir⁵⁸. İdari bir eylem veya işlemde dolayı uğranılan zararın tazmin edilmesi veya haksız olarak idarenin malvarlığına geçmiş bir malın ya da paranın geri alınması için dava açmak kişilerin Anayasa ile korunmuş temel bir hakkıdır. Dava hakkı ise kişilerin iradesine bağlı olup, hakkı ihlal edilen bir kişi dava açmaya veya açtığı davaya devam etmeye zorlanamaz. Dolayısıyla, idare aleyhine

⁵⁷ ERKUT; s. 10.

⁵⁸ ONAR; c. 3, s. 1797, GÖZÜBÜYÜK-TAN; s. 611.

açılan tam yargı davalarından davacı her zaman feragat edebilir. Feragat müessesesinin tam yargı davaları açısından hukuk muhakemeleri usulünden çok da farklı uygulanmasının gerekmediği söylenebilir. Ancak, Danıştay içtihadı aksi yöndedir. Yüksek mahkeme, görev sırasında elektrik çarpmasına maruz kalarak sakatlanan davacının bu yüzden uğradığı maddi ve manevi zararların tazmini istemiyle açılan davada, ilk derece mahkemesi kararı temyiz edildikten sonra yapılan feragat beyanını kabul etmemiştir. Kararda, "Her ne kadar, davacının feragat etme hakkı dava açma hakkının da doğal bir sonucu ise de, idarenin yargısal denetiminin gerçekleştirildiği idari yargıda davanın karara bağlanmasından sonraki aşamada, temyiz veya kararın düzeltilmesi isteminin incelenmesi sırasında davacıya davasından feragat etme hakkının tanınması, yapılmış olan yargısal denetimin geçersiz sayılması sonucunu doğuracaktır. Bunun da, idarenin faaliyetlerinde hukuka uygunluğunun sağlanması amacıyla, dolayısıyla kamu yararıyla bağdaşmayacağı açıktır." görüşüne yer verilmiştir. Ancak, tamamen kişisel bir hakkı ilgilendiren bir davadan feragatin kamu yararıyla bağdaşmadığı görüşüne katılmak mümkün değildir. Kaldı ki, idari yargıda, idarenin faaliyetlerinin hukuka uygunluğunun sağlanması veya kamu yararının korunması tek amaç değildir. Örneğin, dava açma süresi geçtikten sonra açılan bir davada, işlemin hukuka aykırılığı açıkça görülse dahi mahkeme davayı esastan karara bağlamaz ve davayı süre yönünden reddeder.

2. İptal Davaları Açısından

İptal davalarında ise durum farklıdır. AZRAK, iptal davalarının amacının idarenin hukuka bağlılığının sağlamak olduğunu belirttikten sonra, bu davalarda davacının rolünün idarenin işleminin hukuka ve kanuna aykırılık saptandığında işlemin geçmişe etkili olarak iptal etmesi için idari yargı merciini harekete geçirmekten ibaret olduğunu, iptal davalarının özel hukukta benzerine rastlanmayan, idare hukukuna özgü bir dava türü olduğunu ifade etmektedir.⁵⁹ İptal davasında davanın yargıç tarafından yönetilmesi ve yürütülmesi, bu dava sonucunda verilen kararın herkes açısından geçerli olması gibi objektif kriterler olmakla birlikte, özellikle davacı açısından aranan menfaat ihlali koşulu gibi subjektif nitelikler de bulunmaktadır.⁶⁰

İptal davalarında amaç sadece idarenin hukuka bağlılığını sağlamak ve davacının rolü de idari yargı merciini harekete geçirmekten ibaret olduğu kabul edilir ise, bu davaların açıldıktan sonra taraflarca sona erdirilmesinin

⁵⁹ AZRAK Ali Ülkü; İptal Davalarının Objektif Niteliği Üzerine Düşünceler, ONAR Armağanı, İstanbul 1977, s. 146.

⁶⁰ Ayrıntılı bilgi ve bu konudaki farklı görüşler için bkz. AZRAK; s. 145 vd.

mümkün olmadığı söylenebilir. Ancak, kanaatimce, iptal davalarının konularına bakarak değerlendirme yapmak daha sağlıklı olacaktır.

İptal davası ile idarenin yargısal denetimi sağlanmakla birlikte, özellikle davacıların özel hukuk kişileri olması durumunda aynı zamanda bir uyumsuzluğun çözülmesi, kişilerin hak ve menfaatlerinin korunması da amaçlanır. Ayrıca, idari yargılama usulünde dava açma ehliyeti, dava açma süresi, dava masrafları gibi bazı düzenlemelerin, davacıyı davada etkili kıldığı söylenebilir. Dolayısıyla özellikle, iptal davalarının feragat beyanı ile sona erdirilip erdirilemeyeceğine ilişkin sorunun, davanın konusuna bakılarak çözülmesinin daha doğru olduğu savunulabilir.

Doğrudan özel hukuk kişilerinin kişisel menfaatlerini etkileyen, kamusal çıkarları etkilemeyen birel idari işlemlerin iptali için açılan davalarda davacıların davalarından feragat edebilecekleri kabul edilebilir. Ancak, düzenleyici işlemlerin iptali amacıyla açılan iptal davaları ile sonuçları itibariyle tüm toplumu ilgilendiren birel işlemlerin iptali istemiyle açılacak davalardan feragatin mümkün olmadığı savunulabilir. Birkaç örnekle izah etmek gerekir ise; bir memura kıdem verilmemesi, pasaport verilmemesi gibi işlemlerin iptali istemiyle açılan davalar, konusu ve sonuçları itibariyle sadece davacıyı ilgilendirmektedir. Ancak, bir binanın tarihi eser olarak tescil edilmemesi, kamu malının kamu yararı dışında bir işe tahsis edilmesi gibi birel işlemler ise sonuçları ve etkileri itibari ile tüm toplumu ilgilendirdiğinden bu davalar açıldıktan sonra feragat edilememelidir.

Danıştay içtihatlarında da feragat hususunda iptal davalarının kişisel çıkarı ve kamu yararını koruma amaçları arasındaki dengenin gözetilerek karar verildiği görülmektedir. Yüksek mahkeme verdiği bir kararında, iptal davasının amacını "*İdari yargıda iptal davası kural olarak ilgililerin haklarını ve çıkarlarını korumanın yanında yürütmenin ve idarenin hukuka uygun davranması gerçekleştirmeye yönelik*" olduğunu ifade ettikten sonra, iptal davasının bu niteliği ile objektif ve soyut nitelikte bir dava türü olduğunu vurgulamış, sadece davacının kişisel çıkarını ihlal eden, somut, sübjektif nitelikteki işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda hüküm verildikten sonra karar kesinleşmeden davanın herhangi bir aşamasında davacının davasından feragat etmesinin kabul edilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Danıştay bu kararında, uyumsuzluk konusu olayda kamu menfaati değil bireysel menfaatin sözkonusu olduğunu, kendi hukuku üzerinde mutlak tasarruf yetkisine sahip olan bireyin davasından feragatinde de herhangi bir kısıtlama düşünülemediğini, vurgulamıştır. Danıştay, feragat hakkında karar verilmeden önce,

kamu yararı ve bireysel yarar ölçütünün belirlenerek davacının davayla ilişkisinin irdelenmesi gerektiğine hükmetmiştir⁶¹.

3. İdari Yargının Görev Alanı Dışında Bırakılan İdari Eylem ve İşlemlere Karşı Açılan Davalar Açısından Feragat

Bu aşamada üzerinde durmak istediğimiz bir husus da, idari yargının görev alanı dışında bırakılan idari eylem ve işlemlerden doğan uyuşmazlıkların⁶² giderilmesi için adli yargı mercilerinde açılan davalardan feragat edilmesi halinde yargı yerinin ne yönde karar vermesi gerektiğidir. Kanaatimce, bu gibi durumlarda, adli yargı hakimi, dava konusu edilen idari işlemin veya eylemde kamu yararı – kişisel yarar dengesini gözeterek karar vermelidir. Zira, bu eylem ve işlemler adli yargının görev alanına bırakılmış ise de, sonuçları ve etkileri itibari ile diğer idari eylem ve işlemlerden çok da farklı değildir.

H. Davadan Feragatin Sonuçları

1. Feragat Kesin Hükümün Sonuçlarını Doğurur

Feragat ile dava sona erer. HUMK md. 95'e göre, feragat kesin hükümün tüm sonuçlarını doğurur. Mahkeme, feragat beyanı üzerine davayı sona erdirir. Tam yargı davaları açısından feragat, talebin reddi, iptal davaları açısından ise iptal talebinin reddi anlamına gelir. Yargıtay feragat ile derdestliğin sona erdiğini kabul etmektedir⁶³. KURU, davanın derdestliğinin sona ermesinin, mahkemenin feragat üzerine vereceği davanın reddi kararının kesinleşmesi ile ortaya çıkacağını savunmaktadır. Zira, ilk derece mahkemesinin feragat beyanı üzerine verdiği kararın temyizi ve bu temyiz neticesinde Yargıtay'ın ilk derece mahkemesi kararını bozması ve davanın yeniden derdest hale gelmesi mümkündür⁶⁴. Bu nedenle, ilk derece mahkemesinin feragat üzerine vereceği karar şekli ve maddi anlamda kesinleşmeden dava derdest olmaktan çıkmaz.

⁶¹ D. 8. D, E. 2002/4506, K. 2003/2130, DKD, S. 2, s. 285, Aynı yönde D. 6. D., E. 1994/484, K. 1994/1873, DD., S. 90, s. 707.,

⁶² İdari yargının görev alanı dışına çıkarılan uyuşmazlıklar için bkz. GÖZÜBÜYÜK-TAN; s. 187 vd.

⁶³ ALANGOYA; s. 420.

⁶⁴ KURU; s. 3616-3617.

2. Feragat Eden Davacı Yargılama Giderlerine Mahkum Olur

Davadan feragat eden davacı, dava aleyhine sonuçlanmış gibi yargılama giderlerini karşılamak zorundadır. (HUMK. md. 94/1). İYUK md. 31. yargılama giderleri konusunda da Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa atıfta bulunduğundan, bu konuda da HUMK ilgili hükümleri çerçevesinde karar verilecektir⁶⁵. Kısmi feragat halinde ise, davanın feragat edilen kısmına ilişkin yargılama giderleri yine davacı tarafa yüklenir (HUMK. md. 94/3). Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 71. maddesine göre, davadan feragat eden taraf, davada haksız çıkmış gibi, yargılama masrafları ve avukatlık ücretine mahkum edilir.

3. Feragatten Rücu Edilemez

Feragat beyanından dönmek (rücu) de mümkün değildir. Davacı, davadan feragat ettiğine ilişkin beyanı mahkemeye ulaştıktan sonra, davalıya tebliğ edilmemiş olsa dahi⁶⁶, artık bundan geri dönemez⁶⁷. Bu kuralın istisnası, davacının feragat beyanını, hata, hile veya ikrah ile yapmış olmasıdır. Hukuk muhakemeleri usulünde, hata, hile veya ikrah ile davadan feragat edilmiş olması halinde davacının başvurabileceği iki yol olduğu kabul edilmektedir: Birincisi, hata, hile veya ikrah nedeniyle feragat beyanının feshi (iptali) davası açılmasıdır. Diğeri de, davacının feragatin hata, hile veya ikrah nedeniyle feshi için ayrı bir dava açmayıp, feragatin geçersizliğini ileri sürerek feragat ettiği davanın yeniden açılmasıdır. Bu ikinci olasılıkta, mahkeme önsorun olarak feragatin geçerli olup olmadığını inceleyecektir⁶⁸.

⁶⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. KURU; s. 3618-3628.

⁶⁶ BİLGE, duruşmada iki taraf huzurunda okunmamış veya karşı tarafa tebliğ edilmemiş olan feragatin tekemmül etmemiş olduğundan yapılan feragat beyanından rücu edilebileceği görüşündedir. BİLGE Necip; Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, 2. Bası, 1967, s. 311.

⁶⁷ "Dosyanın incelenmesinden davalı idare vekili tarafından verilen ve 15. 12. 1993 gününde ... Asliye Hukuk Mahkemesi kaydına giren dilekçe ile temyiz isteminden vazgeçildiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar anılan vazgeçme dilekçesinden sonra davalı belediye başkanlığına 29. 12. 1993 günlü dilekçe verilerek temyiz isteminin devamı için gereğinin yapılması istenilmekte ise de yukarıda belirtilen yasa hükümlerine uygun olarak yapılmış bir feragat başvurusu bulunduğundan ve bu başvuru kesin hükmün hukuki sonuçlarını doğuracağından sonradan feragatten vazgeçme yasa hükümlerine göre mümkün değildir." D. 6. D., E. 1994/140, K. 1994/3014, DD., S. 90, s. 705), "Davacının davadan feragat etmesi ile dava konusu uyumsuzluk sona erer. Bu nedenle, mahkeme henüz feragat nedeni ile davanın reddine karar vermemiş olsa bile davacı feragatten dönemez; feragati ile bağlıdır." AYİM. Drl. Krl. T. 27.03.1997, E. 1997/42, K. 1997/15, AYİMKD, S. 12, s. 72-73.

⁶⁸ KURU; s. 3646-3647, ALANGOYA; s. 421-422.

İdari yargıda, feragat beyanının hata, hile veya ikrah nedeniyle verilmiş olması halinde hukuk muhakemeleri usulünde kabul edilen bu hukuki yollara başvurulup başvurulamayacağı da, üzerinde durulması gerekli bir sorundur. İdari yargıda hata, hile veya ikrah nedeni ile davadan feragat edilmesinden sonra, feragatin feshi için ayrı bir dava açılması mümkün gözükmemektedir. Zira, feragat beyanının geçersizliğini tespiti yönelik bir dava; hem konusu hem de dava türü itibarıyla idari yargıda kabul edilen davalardan değildir. Davacının, feragatin hata, hile veya ikrah nedeniyle geçersizliğini ileri sürerek feragat ettiği davayı yeniden açması yolu da, idari davalardaki dava açma süresi açısından sorun yaratabilir. İptal ve tam yargı davaları için öngörülen dava açma süreleri geçmeden, feragat edilen davanın yeniden açılması mümkün olabilir. Bu durumda, mahkemenin öncelikle feragat beyanının hile, hata veya ikrah sonucunda verilip verilmediği araştırması gerekecektir. Ancak, dava açma süresi geçildikten sonra, feragatin hata, hile veya ikrah nedeniyle geçersizliğinin ileri sürülerek aynı davanın yeniden açılması halinde idari yargı mercii davayı süre yönünden reddedebilir. Ancak, kanaatimce, böyle bir olasılıkta, davacı hata, hile veya ikrah halinin ortaya çıkmasını müteakip dava açma süresi içinde davasını açabilmelidir. Bu çözümün, hukuki veya fiili engeller nedeni ile dava süresinin geçirilmesi halinde, bu hukuki veya fiili engellerin ortadan kalkmasını müteakip makul süre içinde açılan davaların süre yönünden reddini hukuka aykırı bulan Danıştay uygulamasıyla da uyumlu olduğu söylenebilir⁶⁹. Sonuç olarak; hata, hile veya ikrah nedeni ile feragat beyanında bulunan davacının, idari yargılama usulünde feragatin iptali için dava açması mümkün olmamakla birlikte, hata, hile veya ikrah halinin ortaya çıkmasını müteakip makul süre içinde davasını yeniden açabileceği söylenebilir. Bu makul sürenin hata, hile veya ikrah halinin ortaya çıkması veya öğrenilmesinden itibaren dava açma süresi her halükarda ise iki yıl olarak düzenlenebilir.

Hata, hile veya ikrah nedeni ile feragat beyanında bulunulması yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul edilebilir mi? Bu soruya doktrinde

69 “Bununla beraber Danıştay’ın kanunlarda öngörülmemiş olmasına rağmen çok ağır maddi veya hukuki engellerin varlığı halinde, dava süresinin uzayacağı veya işlemeyeceğini kabul suretiyle kanunda öngörülen süreden sonra açılmış davaların esası hakkında karar kararlar verdiği de görülmektedir. ... Bayram öncesi ve sonralarında memurlara topluca verilen idari izinlerin, kamuoyuna resmi tatil olarak intikal ettirilmesinin, ilgililerin süre hesabında yanıtlarına neden olduğu gerekçesiyle resmi tatiiden hemen sonra açılan davanın süresinde olduğunu kabul eden Dördüncü Dairenin 15.11.1993 günlü ve E. 1993/754, K. 1993/5242 sayılı kararı da bu konuya yeni bir örnek olarak gösterilebilir. D. 4. D, E. 1995/6183, K. 1996/2698, DD., S. 92., s. 422.

olumsuz yanıt da verilmektedir⁷⁰. Feragat ve kabul beyanları üzerine verilen kararların davayı esastan çözmediği için yargılamanın yenilenmesine konu teşkil edemeyeceği kabul edilmektedir⁷¹. KURU ise, bu konuda ikili bir ayırım yapmaktadır. Bu ayırımı göre, feragat halinde, taraflar arasındaki uyuşmazlık mahkemenin esas hakkındaki kararı ile değil feragatin içeriği olan maddi hukuk işlemi ile sona erdiğinden feragate (maddi hukuk işlemine karşı) yargılamanın iadesi yoluna başvurulamaz. Buna karşılık, feragatin yapıldığı usul işlemi usul hukuku kurallarına aykırı olduğu halde mahkeme davayı feragat nedeniyle reddetmiş, mahkemenin bu kararı kesinleşmiş ise ve bu usule aykırılık HUMK'un 445. maddesinde yazılı hallerden birini oluşturmakta ise mahkemenin davanın feragat nedeniyle reddine ilişkin kararına karşı yargılamanın iadesi yoluna gidilebilecektir. İdari yargılama usulünde de yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulacak haller kanunda sayılmıştır. Bu haller dışındaki bir sebeple yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması mümkün gözükmemektedir⁷². Ancak, hata, hile veya ikrah nedeni ile feragat beyanında bulunulmasının da yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak düzenlenmesinin en doğru çözüm olabileceği söylenebilir.

4. Davadan Feragat Beyanı Üzerine Verilen Mahkeme Kararına Karşı Kanun Yollarına Başvurulması

Feragat beyanı ile davayı sona erdiren mahkeme kararının temyizi mümkün müdür? Medeni yargılama usulünde, feragatle davanın sona ermesinden sonra kanun yollarına başvurmanın mümkün olmadığı savunulmaktadır⁷³. KURU, ise yargılamanın yenilenmesi yolunda olduğu gibi ikili bir ayırım yapmaktadır. Buna göre, feragatte, uyuşmazlık mahkemenin kararı ile değil, davacının iradesi (maddi hukuk işlemi) ile son bulduğundan, feragatin içeriği olan bu maddi hukuk işlemine karşı usul hukuku kurallarına göre temyiz yoluna başvurulamaz. Çünkü mahkemenin uyuşmazlığın esasına ilişkin olarak verdiği bir karar yoktur. Ancak, davanın feragat nedeni ile reddine ilişkin mahkeme kararı yalnız usul hukukuna dayanan temyiz sebeplerinden dolayı temyiz edilebilir⁷⁴.

İdari yargılama usulünde ilk derece mahkeme kararlarına karşı itiraz veya temyiz yoluna gidilebilir. Temyiz sebepleri İYUK md. 46'ya göre;

---

⁷⁰ ANSAY; s. 367.

⁷¹ ÇAĞLAYAN; İdari Yargıda Kanun Yolları, s. 139.

⁷² KURU; s. 3638-3645.

⁷³ BİLGE; s. 311, ANSAY; s. 178.

⁷⁴ KURU; s. 3630-3631.

- Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,
- Hukuka aykırı karar verilmesi,
- Usul hükümlerine uyulmamış olmasıdır.

KURU'nun yaptığı ikili ayırım kabul edildiğinde, feragat ile davanın sona erdirilmesi halinde, uyuşmazlığın esası hakkında idari yargı merciinin bir kararı sözkonusu olmadığından bu tür mahkeme kararlarının temyizi mümkün olmayacaktır.

Görevsiz ve yetkisiz mahkemenin feragat beyanı üzerine verdiği kararlar temyize konu edilebilecek midir? Eğer, görevsiz ve yetkisiz mahkemenin feragat beyanı üzerine davayı sonuçlandırabileceği kabul edilir ise, "görev ve yetki dışında bir işe bakılması" gerekçesiyle temyize gidilemeyecektir⁷⁵. Ancak, usul hükümlerine aykırılık hallerinde kanun yollarına başvurulabilecektir.

Yukarıda örnekler ve mahkeme içtihatlarıyla açıklandığı üzere, idari yargı merciileri, kimi zaman davacının feragat beyanını dikkate almadan davayı esastan inceleyerek hüküm verebilmektedirler. Diğer bir ifade ile, idari yargı merciilerinin uygulamada öncelikle, davanın feragat edilebilir olup olmadığını inceledikleri ve bu inceleme sonucunda feragat ile ilgili karar verdikleri görülmektedir. Davacının feragat beyanının kabulü veya reddine ilişkin mahkeme kararı da usul hukukuna ilişkin bir karar olduğundan temyiz veya itiraz konusu edilebilecektir. Bunun gibi, feragat yetkisi olmayan vekilin beyanı ile davanın sona erdirilmesi, şartlı feragat beyanının kabul edilmesi gibi durumlarda da ilk derece mahkemesi kararı itiraz veya temyiz konusu edilebilecektir.

Feragat nedeniyle davanın reddine ilişkin mahkeme kararına ilişkin itiraz ve temyiz mercii kararları, İYUK md. 54/a, b, c bentleri hükümlerine aykırılık halinde karar düzeltme kanun yoluna da konu edilebilir. Bu hükümlere göre, temyiz ve itiraz merciinin verdikleri kararların;

- kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların kararda karşılanmamış olması,
- bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,
- kararın usul ve yasaya aykırı olması hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilecektir.

⁷⁵ Görevsiz ve yetkisiz mahkemeye yapılan feragat beyanı üzerine davanın sonuçlandırılıp sonuçlandırılmayacağı konusundaki açıklamalar için bkz., s. 14.

II. DAVAYI KABUL

A. Tanım

İYUK'nun 31. maddesinde davayı kabul müessesesi konusunda da, HUMK'nun ilgili hükümlerine atıfta bulunulmuştur. HUMK md. 92'de kabul, "iki taraftan birinin diğerinin netice-i talebine muvafakat etmesi" şeklinde tanımlanmıştır. Kabul beyanı, netice-i talebin kısmen veya tamamen mevcut olduğu hususunda mahkemeye sözlü veya dilekçe yaptığı tek taraflı bir beyandır⁷⁶. Davada netice-i talepte bulunan davacı olduğundan, ancak davalı taraf davayı kabul edebilir. Feragatte olduğu gibi, davalının karşılık dava açması halinde⁷⁷, karşılık davalı da kabul beyanında bulunabilir.

Kabul beyanı, ikrardan farklıdır. İkrar, davanın taraflarından birinin, diğer tarafın ileri sürdüğü maddi veya hukuki olgunun doğruluğunu onaylamasıdır. Kabul beyanı ile dava konusu uyuşmazlık sona erer. Halbuki, ikrar sadece maddi vakiya ilişkin olup, ispat zorunluluğunu ortadan kaldırır. İkrar neticeye değil vakialara ilişkindir⁷⁸. Diğer bir ifade ile, ikrar davayı sona erdirmeyip sadece ikrar edilen hususa ilişkin ispat yükümlülüğünü ortadan kaldırır.

Kabul beyanı da feragat gibi tek taraflı bir irade açıklaması olup, karşı tarafın kabulüne bağlı değildir.

Kabul müessesesinin "genel yargı yeri olan adli yargıya özgü olarak öngörülmüş olup; tek yanlı iradesine hukuki sonuçların bağlandığı kamu gücü iradesinin hukuka uygun olup olmadığının belirlenmesine yönelik bir yargılama hukukuna adapte edilmesinin mümkün olmadığı" savunulmaktadır⁷⁹. Bu görüşe göre, idare dava sırasında işleminin hukuka aykırı olduğu kanaatine ulaşır ise, bu işlemin kaldırılması ve geri alınması mümkün olduğuna göre davanın kabulü yönünde bir irade açıklamasına ihtiyacı da bulunmamaktadır⁸⁰. Ancak, işlemin dava sırasında geri alınması veya kaldırılması, sonuçları itibariyle, davanın kabul beyanı ile sona erdirilmesinden farklıdır. Kabul beyanı ile dava sona erdirildiğinde, kesin hükmün tüm sonuçları

⁷⁶ ALANGOYA; s. 423.

⁷⁷ İdari yargıda, davalı her zaman idaredir. İdari makamlar arasındaki uyuşmazlıklara ilişkin idari davalarda ise her iki taraf da idaredir. Davacının özel hukuk kişisi olması durumunda, davalı idarenin idari yargıda karşılık dava açması mümkün değilken, davacının idari bir makam olması halinde davalı idare karşılık dava açabilir.

⁷⁸ ANSAY; s. 179, ALANGOYA; s. 423.

⁷⁹ ERKUT-SOYBAY; s. 351.

⁸⁰ ÇIRAKMAN; s. 106.

doğar. Halbuki, idari yargılama usulünde kabul müessesesine yer verilmesi halinde, idarenin kendi iradesi ile dava esnasında işlemi kaldırması veya geri alması durumunda, mahkeme sadece davayı konusuz kalması nedeniyle sona erdirecektir. İcrai karar alma gücünü elinde bulunduran idarenin, davanın konusuz kalması nedeniyle sona erdirilmesi halinde, aynı mahiyette idari işlem tesis etmesi de olasıdır.

B. Kabul Beyanı Da Feragat İle İlgili Hükümlere Tabidir

Yukarıda feragat müessesesi incelenirken yapılan açıklamaların büyük bir kısmı aynı zamanda kabul beyanı için de geçerlidir. Burada, bu hususlar başlıklar halinde tekrarlanıp, kabule ilişkin farklı durumlar incelenecektir.

Feragatte olduğu gibi şartlı kabul geçerli değildir. Aynı şekilde, kabul beyanı açık ve anlaşılır olmalı, zımni kabul beyanı geçersizdir. Kabul beyanı da yazılı veya sözlü yapılabilir. Vekilin kabul beyanında bulunabilmesi için, vekaletnamede kabul konusunda açıkça yetkilendirilmiş olması gerekir. Davalı, kısmı kabulde bulunabilir. Bu durumda dava, kabul beyanının kapsamı dışında kalan kısım açısından devam eder.

C. Davayı Kabulün Zamanı

Hukuk muhakemeleri usulünde, kabul beyanının, tıpkı feragat gibi, davanın herhangi bir aşamasında, davanın açılmasından sonra dava hakkında verilen hükmün kesinleşmesine kadar, ileri sürülebileceği kabul edilmektedir⁸¹. Yukarıda ayrıntılı olarak üzerinde durulduğu gibi, idari yargının kendine özgü nitelikleri nedeniyle, davacının, hukuk muhakemeleri usulünde olduğu gibi, davanın her aşamasında davasından feragat etmesi kabul edilmemektedir. Acaba, kabul beyanı için de aynı şey söylenebilir mi? Diğer bir ifade ile, davalı davanın her aşamasında davayı kabul edebilir mi? Burada özellikle, iptal veya tam yargı davalarında davanın reddine ilişkin ilk derece mahkemesi kararlarından sonra davanın kabulü mümkün olmamalıdır. Şöyle ki; bir iptal davasında ilk derece mahkemesi işlemin hukuka uygun olduğu kanaatine varıp davacının davasını reddettikten sonra, davalı idarenin kabul beyanı ile aynı işlemin hukuken devamı yönünde irade ortaya koyması, hukuka uygunluğu mahkemece tespit edilmiş bir işlemin iptali sonucunu doğuracaktır. Gerçi, idare hukuka uygun işlemleri değiştirebilir, ortadan kaldıracaktır, ancak, bu işlemin mahkeme kararıyla iptali farklı hukuki sonuçlar ortaya çıkarabilecektir. Örneğin, bir atama işleminin iptali istemiyle açılan davada, ilk derece mahkemesi, işlemde herhangi bir hukuka aykırılık görmeyerek davacının talebini reddetmesine rağmen, davalı idarenin kabul beyanı ile bu

⁸¹ KURU; s. 3685.

işlemin iptalini sağlaması sözkonusu olabilecektir. Kanaatimce, idari yargılama usulünde, ilk derece mahkemesi kararını verdikten sonra kabul beyanı geçerli olmamalıdır. İdare, bu hukuka uygun işlemi idare hukuku ilkeleri çerçevesinde değiştirilebilir, kaldırabilir veya geri alabilir.

Tam yargı davalarında da, ilk derece mahkemesinin davacının talebini reddetmesinden sonra, idarenin kabul beyanında bulunması, tam yargı davasının konusu olan talebini karşılaması sonucunu doğuracaktır. Bu durumda ise, davacının hukuken doğmadığı mahkemece tespit edilen bir haktan yararlandırılması sözkonusu olabilecektir. Böyle bir olasılıkta, idarenin zarara uğratılması, üçüncü kişilerin haksız kazanç ve menfaat temin etmeleri gibi sonuçlar doğabilecektir. Sonuç olarak, kanaatimce, ilk derece mahkemesinin davacının talebinin reddine ilişkin kararlarından sonra idarenin kabul beyanında bulunmaması gerekecektir.

İlk derece mahkemesinin davacı lehine karar vermesi ve bu kararın davalı idare tarafından temyiz edilmesi veya itiraz yoluna başvurulması halinde, temyiz ve itiraz aşamasında idarenin kabul beyanında bulunabileceği kabul edilebilir.

D. İdari İşlemin Geri Alınması veya Kaldırılması Davanın Kabulü Sayılabilir mi?

İdari yargıda açılan davalarda, genel olarak idare açık bir kabul beyanında bulunmamaktadır. Mahkeme, davalı tarafın, dava süreci içindeki davayı kabul mahiyetindeki işlem ve eylemlerini davayı kabul olarak değerlendirmektedir. Dava ile talep edilen ödeneğin dava sırasında ödenmesi⁸², iptali istenen ödeme emrinin idare tarafından iptal edilmesi⁸³, önce reddedilen izin

---

82 "... Davalı idare, uyuşmazlık konusu birinci sınıf fark ödeneğinin davacıya ödenmesi yoluna gidildiğini ve bu konuda ilgili mercie müzekkere yazıldığını beyan ederek davayı kabul etmiş olduğundan, dava konusu uyuşmazlık hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir. D. D. D. K, T. 22.6.1973, E. 1970/580, K. 1973/543, nakleden KARAVELİOĞLU; s. 1368.

83 "Davalı idare vekili, mahkememize verdiği, 31.8.1992 günlü dilekçesinde, davacı adına tanzim ve tebliğ edilen 25.6.1992 günlü ödeme emri işleminin iptal edildiği bildirilmek suretiyle, davacının netice-i talebine muvafakat ettiklerini ortaya koyduğundan ve HUMK'nun 95. maddesine göre de kabul kesin hükmün hukuki neticelerini doğurduğundan, konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına... karar verildi. Trabzon İdare Mahkemesi, T. 24.9.1992, E. 1992/454, K. 1992/466, nakleden, KARAVELİOĞLU; s. 1368.

talebinin dava esnasında kabul edilmesi⁸⁴ gibi durumları mahkemeler kabul beyanı olarak kabul etmektedirler.

Tam yargı davalarında dava konusu talebin yerine getirilmesi, kabul beyanı olarak kabul edilebilir. Örneğin, Yüksek Hakimler Genel Kurulunca birinci sınıfa ayrılması nedeniyle ödenek farkı verilmesi isteğinin reddine ilişkin kararın iptali ve ödenek farkının tazminat olarak verilmesi istemiyle açılan davada, davalı idarenin, uyuşmazlık konusu birinci sınıf fark ödeneğinin davacıya ödenmesi yoluna gitmesi⁸⁵, dava konusu isteme ait hesaplanan meblağın davacının vekil bıraktığı kişiye ödenmesi⁸⁶ gibi durumlarda davanın kabul nedeniyle sonuçlandırılmaktadır.

İptal davalarında, kabulün dava konusu işlem veya kararın geri alınması, kaldırılması ve değiştirilmesi biçiminde ortaya çıktığı ifade edilmektedir⁸⁷.

Dava henüz sonuçlanmadan, idarenin dava konusu işlemi kaldırması veya geri almasının davanın kabulü anlamına gelip gelmediği sorunu üzerinde durmak yararlı olacaktır. Bilindiği üzere, idari işlemin kaldırılması ve geri

⁸⁴ Polis memuru olan eşinin yurtdışı görevi nedeni ile aylıksız izin talebinin reddi üzerine davacı astsubayın bu işlemin iptali için açtığı dava devam ederken, davalı idarece davacıya iki yıl müddetle aylıksız izin verildiği anlaşıldığından davanın kabulü mahiyetindeki bu idari tasarruf karşısında davanın esası hakkında bir karar verilmesine yer bulunmamaktadır. AYİM, 2. D., T. 10.12.2001, E. 2001/657, K. 2001/889, AYİMKD, S. 17, C. 1, s. 370.

⁸⁵ "Yüksek Hakimler Genel Kurulunca birinci sınıfa ayrılması nedeniyle ödenek farkı verilmesi isteğinin reddine ilişkin kararın iptali ve ödenek farkının tazminat olarak verilmesi dileğiyle açılan davada, davalı idare, uyuşmazlık konusu birinci sınıf fark ödeneğinin davacıya ödenmesi yoluna gidildiğini ve bu konuda ilgili mercie müzekkere yazıldığını beyan ederek davayı kabul etmiş olduğundan, dava konusu uyuşmazlık hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir." D.D.D.K, T. 22.6.1973, E. 1970/580, K. 1973/543, nakleden KARAVELİOĞLU; s. 1368.

⁸⁶ "İzah edilen nedenlerle, karar düzeltme isteminin kabulü ile AYİM 1. Dairesinin 17.9.1996 gün ve E. 1996/588 ve K. 1997/806 sayılı kararın kaldırılmasına; dava dosyasına ithal olunan belgelerden 20.8.1996 tarihli tutanak, K.K.K. nın 28.2.1997 tarihli yazısı 4. ncü Komando Tugay Komutanlığının 21.3.1997 tarihli yazıları ile dava konusu isteme ait hesaplanan meblağın davacının vekil bıraktığı kişiye ödendiği, bu kişinin anılan meblağı davacının Türkiye İŞ Bankasındaki hesabına yatırdığı, ve bunun dekontunun da dava dosyasından bulunması nedeni ile; her ne kadar davalı idarece düzeltme isteminin reddi talep edilmişse de, bu istemden önce, başlatılan işlemlerin istemden sonra tekemmül ettirildiği ve dava konusu işlemde uyuşmazlığa konu meblağın davalı tarafından davacıya ödenmiş olduğu anlaşılmalı, davalının bu kabul iradesi nedeni ile uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmesine gerek olmadığı anlaşılmıştır". AYİM, 1. D., T. 21.10.1997, E. 1997/29, K. 1997/728, AYİMKD, S. 12., s. 151-152.

⁸⁷ GÖZÜBÜYÜK-DİNÇER; s. 766.

alınması sonuçları itibariyle birbirinden farklıdır⁸⁸. Dava konusu edilen bir işlemin, dava süresince geri alınması, dava konusu işlemin, geçmişe etkili olarak ortadan kalkması sonucunu doğurur. Bu yönüyle geri alma, yargı mercilerinin iptal kararlarına benzerler. Ancak, idari işlemin kaldırılması ise, sadece geleceğe etkilidir. Dava konusu işlemin, dava süresi içinde kaldırılması, davanın kabulü anlamına gelmemelidir. Zira, kabul, idari yargıda davacının talebi doğrultusunda karar verilmesi ile aynı anlama gelmektedir. Kabul, İptal davaları açısından işlemin iptali, tam yargı davalarında ise, talep edilen hakkın verilmesi anlamına gelir. Halbuki, idari işlemin geri alınması durumunda; işlemin yürürlükte bulunduğu dönemdeki hukuki varlığını ve etkilerini ortadan kaldırmak için dava konusu edilebilir. Diğer bir ifade ile, idari işlemin yapıldığı tarihten kaldırıldığı tarihe kadar olan süre içindeki etkilerini ortadan kaldırmak için dava açılabilir. Kabul beyanı ise, davayı kesin hükümle sona erdiren bir irade açıklaması olup, işlemin sadece ileriye dönük olarak kaldırılması, kabul anlamına gelmez. Bu nedenle, idari işlemin kaldırılmasının, idari yargı mercii tarafından kabul beyanı olarak kabul edilmemesi gerektiği savunulabilir. ERKUT- SOYBAY, İdarenin işlemini ileri doğru kaldırması halinde dahi işlemin geriye yönelik etkilerinin sürdüğü yargıç tarafından saptanması halinde davaya devam edileceği görüşündedir⁸⁹.

Dava açıldıktan sonra, ortaya çıkan yeni durumlar nedeniyle, davacının talebi doğrultusunda işlem tesisi kabul beyanı olarak nitelendirilemez. Örneğin, AYİM, bir kararında yüksek lisans kıdemi almak için gerekli olan sicil ortalamasını sağlayamayan davacının, dava açtıktan sonraki yılda aldığı sicil notlarıyla bu ortalamayı sağlaması nedeniyle, dava devam ederken kendisine kıdem verilmesini, davanın kabulü olarak kabul etmemiştir⁹⁰.

---

88 İdari işlemi kaldırılması ve geri alınması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. YILDIRIM Turan; İdari İşlemin İptali ve Geri Alınması, Yıldızhan YAYLA'ya Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yay., İstanbul 2003, s. 577 vd., ÖZAY İlhan; Günışığında Yönetim, Alfa Yay., İstanbul 2002, s. 478 vd., DURAN Lütfi; İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul 1977, 364 vd.

89 ERKUT-SOYBAY; s. 351.

90 "Dava açılmasından sonra, 2003 yılı sicil döneminde almış olduğu sicil notu ile %90 sicil ortalamasını sağlayan davacıya bu yeni durum ve şartlar gözetilerek yüksek lisans kıdemi verilmesi davanın kabulü olarak değerlendirilemez. Kıdem verilmesi üzerine davacının feragat dilekçesi vermesi nedeniyle davanın esası hakkında bir karar vermeye yer olmadığına karar verilmelidir. "AYİM, 3. D., 18.11.2003, E. 2003/39, K. 2003/159, AYİMKD, S. 19, s. 253.

E. Davayı Kabulün Sonuçları

Kabul beyanı da tıpkı feragat beyanı gibi kesin hükmün tüm sonuçlarını doğurur. İptal davasında davalı idarenin davayı kabulü, işlemin iptali ile aynı etkiye sahiptir. Danıştay içtihadı da bu yöndedir⁹¹. Kabul beyanı üzerine verilen mahkeme kararına karşı kanun yollarına gidilmesi konusunda feragat ile ilgili açıklamalara atıfta bulunmakla yetinilecektir.

Tam yargı davalarında ise, davanın davacının lehine sonuçlanmış gibi, dava konusu talebin yerine getirilmesi gerekir.

1. Kabul Beyanı Üzerine Mahkemenin Vereceği Karar

Uygulamada kabul beyanı halinde, mahkemeler; *“davanın esası hakkında bir karar verilmeye yer olmadığına”* karar vermektedirler. Bu şekilde karar verilmesi idari yargı kararlarının etkisi ve uygulanması aşmasında sorunlara neden olabilmektedir. Kabul beyanı ile, davalı idare davacının netice-i talebine rıza göstermektedir. Bu durumda, mahkeme, davacının talebi doğrultusunda karar vermeli, davacının talebi mahkeme kararında açıkça belirtilmelidir. İdari mahkemenin davalı idarenin davayı kabul etmesi halinde, *“karar vermeye mahal olmadığı”* şeklinde karar vermesi, mahkemenin davacının kabul ile varlığı sübuta ermiş hakkını hükme bağlamaması, bu suretle davacının haklı isteğini askıda bırakması, açılan davayı çözümlenmesi anlamına geleceği ifade edilmektedir⁹².

2. Kabul Beyanında Bulunan Davalı Yargılama Giderlerine Mahkum Edilir

Kabul beyanında bulunan davalı, davayı kaybetmiş gibi, yargılama giderlerine de mahkum edilir. (HUMK md. 94) Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 71. maddesine göre, davayı kabul eden taraf yargılama masrafları ve avukatlık masrafları bakımından haksız çıkmış sayılır.

91 “Davalı Bakanlığın, davacının iddialarını ve netice-i talebini kabul ettiğini belirten beyanı, kati bir hükmün bütün hukuki sonuçlarını hasil etmiş bulunduğundan dairemizce verilip düzeltilmesi istenen 18.3.1976 gün ve 1976/773 sayılı karar, bir iptal hükmünün bütün hukuki sonuçlarını doğuracak nitelik taşımaktadır. Bu itibarla idarenin bu karara uygun işlem tesis etmemesi halinde davacının 521 sayılı kanunun 95. maddesinin son fıkrası hükmüne göre tazminat davası açma hakkını kullanabilmesi mümkündür... Öte yandan kabul tek taraflı irade beyanı niteliğinde olduğundan kabulün bir hukuki sonuç doğurabilmesi davacının rıza göstermesine bağlı bulunmamakta bu nedenle kabul dilekçesinin davacıya tebliğ edilmemiş olması sonucu değiştirmez. D. 7. D., E. 1976/1511, K. 1977/1770, DD., S. 28-29, s. 464.

92 ODYAKMAZ; s. 3.

HUMK md. 94/2'ye göre, davalı, ilk oturumda davayı kabul ederse ve hal ve durumu ile aleyhine dava açılmasına sebebiyet vermemiş ise, davayı kabul etmiş olsa dahi, yargılama giderlerine mahkum olmaz. Medeni yargılama usulünde, kabul beyanında bulunan davalının, yargılama giderlerine mahkum edilmemesi için şu koşullar aranmaktadır:

- Dava ilk oturumda kabul edilmiş olmalıdır.
- Davalı aleyhine dava açılmasına sebebiyet vermemiş olmalıdır⁹³.

İdari yargılama usulünde bu koşulların ne şekilde uygulanacaktır? Öncelikle, idari yargıda kural olarak dosya üzerinden inceleme yapıldığından, davalının kabul beyanını cevap dilekçesinde mahkemeye sunması gerekecektir. İkinci koşulun idari yargılama usulünde uygulanması pek mümkün gözükmemektedir. Şöyle ki, idari işlem ve eylemler idarenin tek yanlı iradesi ile ortaya çıkmaktadır. Özellikle idari başvurunun zorunlu olduğu idari işlemler ile tam yargı davalarında, davalı idarenin dava açılmasına sebebiyet vermediği iddiasında bulunamayacaktır. Bu nedenle, kanaatimce, medeni yargılama usulünden farklı olarak, idari yargıda davalı idare yargılamaya bizzat işlem veya eylemleri ile sebebiyet verdiğiinden bu istisnai hükümden yararlanamayacaktır.

SONUÇ

Davayı sonuçlandıran taraf işlemleri olan feragat ve kabul müesseselerinin, idari yargılama usulünde önemli sonuçları ve etkileri bulunmaktadır. Buna rağmen, bu iki usul müessesesi konusunda, HUMK'nun ilgili hükümlerine atıfta bulunulması çalışmada ortaya konulmaya çalışıldığı gibi yetersizdir. Bu nedenle, idari yargının amacı ve özellikleri dikkate alınarak, feragat ve kabul İdari Yargılama Usulü Kanununda düzenlenmelidir. Bu alanda çıkan sorunların çözümünü, idari yargı merciilerinin içtihatlarına bırakmak da nihai bir çözüm olmayacaktır. Zira, bir tanıma göre, içtihat, kesin açıklık bulunmayan hukuki bir konudaki mahkemelerin görüşleridir. Halbuki, yasakoyucu, İYUK'nun 31. maddesinde hiç bir sınırlama ve kayıt getirmeden HUMK'nun ilgili hükümlerinin uygulanacağını belirtmesindeen sonra, HUMK hükümlerini zorlayan içtihatlarla, bu müesseselerin idari yargıya adaptasyonunu sağlamaya çalışmanın doğru olmadığı söylenebilir. Tabii ki, bu içtihatların önemli bir kısmı idari yargının özellikleri ile uyumludur ve feragat ve kabul müesseselerinin idari yargıda doğru bir şekilde uygulanmasına katkısı inkar edilemez.

---

⁹³ Ayrıntılı bilgi ve açıklamalar için bkz. KURU; s. 3709-3724.

Yapılacak düzenlemeler açısından, bir kısmı yargı kararlarına da yansıyan ve bu çalışmada üzerinde durulan hususların açık bir şekilde düzenlenmesinin yararlı olacağı açıktır. Feragat ve kabul beyanının yapılacağı zaman, feragat ve kabul üzerine verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurulması, hata, hile ve ikrah nedeniyle feragat veya kabul beyanında bulunulmasının yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak düzenlenmesi gibi hususların mutlaka yasa ile düzenlenmesi gerekmektedir.

Bilindiği üzere, bazı idari eylem ve işlemler, yasa ile adli yargının görev alanına bırakılmıştır. Ancak bu eylem ve işlemlerin bir kısmının sonuçları ve etkileri itibariyle kamusal çıkarları da ilgilendirdiği açıktır. Dolayısıyla, adli yargı mercilerinin, bu tür davalarda feragat ve kabul müesseselerini uygularken, kamu yararı ile bireysel yarar arasındaki dengeyi gözetmesi gerekir.